DOLENJSKI LIST

Glasilo Socialistične zveze delovnega ljudstva okraja Novo mesto

Lastnik in izdajatelj: Okrajni odbor SZDL Novo mesto. — Izhaja vsako sredo. Posamezna številka 10 din. — Letna naročnina 480 din, polletna 240 din, četrtletna 120 din; plačljiva je vnaprej. Za inozemstvo 900 din ozir. 3 ameriške dolarje. — Tek. račun pri Komunalni banki v Novem mestu, št. 60-KB-16-Z-24

Štev. 44 (398) LETO VIII

NOVO MESTO, 30. OKTOBRA 1957

Urejuje uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tone Gošnik. Naslov uredništva in uprave: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 30. Pošt. pred. Novo mesto 33 Telefon uredništva in uprave: št. 127. Rokopisov ne vračamo. Tiska Časopisno-založniško podjetje »Slov. poročevalec« v Ljubljani. Za tisk odgovarja F. [illegible]

KA KNJIŽNICA
NRCA
O

Dolenjsko zborovanje slavistov

Za še lepši napredek slovenskega jezikoslovja in literarne vede

Zborovanje slovenskih slavistov v Novem mestu in Dol. Toplicah se je začelo v soboto 26. oktobra 1957 ob 10. uri dopoldne v Domu ljudske prosvete v Novem mestu. Po pozdravnem govoru predsednika slovenskega Slavističnega društva prof. **Jurančiča**, ki je orisal delo društva v zadnjem razdobju ter pomen in smernice letošnjega zborovanja, je pozdravil zborovalce predsednik okraja Novo mesto Franc **Pirkovič**. Po izvolitvi delovnega predsedstva je sledil prvi referat zborovanja. Referent, univ. prof. dr. A. **Slodnjak** je govoril o stanju slavistike doma in po svetu.

Z zborovanja so slavisti poslali pozdravne brzojavke maršalu Titu, Mihi Marinku, Borisu Kraigherju, nadalje nestorju slovenske slavistike novomeškemu rojaku dr. Rajku Nahtigalu in še nekaterim. Po referatu so se slavisti udeležili odkritja spominske plošče jezikoslovcu Ivanu **Koštiálu**, popoldne pa so si ogledali zgodovinske in druge zanimivosti dolenjske metropole.

Ob osmih zvečer so v spominski loži na Vratih položili venec pred ploščo narodnega heroja Vinka **Paderšiča**. Življenje tega dolenjskega partizana, študenta slavistike, je s toplimi besedami orisal njegov sošolec prof. dr. Jože **Mahnič**.

Po otvoritvi razstave v Študijski knjižnici Mirana Jarca so se slavisti odpeljali v Dolenjske Toplice, kjer se je v nedeljo in ponedeljek nadaljevalo zborovanje s strokovnimi referati.

IZVOLJENI SO občinski ljudski odbori

Volitev v zbore proizvajalcev industrijske skupine v soboto 26. oktobra, se je udeležilo v okraju 94 odstotkov volilnih upravičencev. Po občinah pa: Črnomelj 92 odstotkov, Kostanjevica 99 odstotkov, Metlika 94 odstotkov, Mirna 93,8 odstotka, Mokronog 100 odstotkov, Novo mesto 93 odstotkov, Semič 98 odstotkov, Straža-Toplice 99 odstotkov, Šentjernej 96,8 odstotka in Žužemberk 97,9 odstotka ter Trebnje 93,3 odstotka.

Volilna udeležba v nedeljo, 27. oktobra, v zbore proizvajalcev kmetijske skupine je znašala za okraj 85 odstotkov. Po posameznih občinah: Črnomelj 82,4 odstotka, Kostanjevica — Podbočje 74,8 odstotka, Metlika 81,8 odstotka, Mirna 96 odstotkov, Mokronog 97 odstotkov, Novo mesto 88,5 odstotka, Semič 78,5 odstotka, Straža - Toplice 99 odstotkov, Šentjernej 76 odstotkov, Trebnje 85 odstotkov, Žužemberk 85,8 odstotka. Kot je razvidno je bila največja udeležba pri sedanjih volitvah v občini Straža-Toplice. (Pri tem niso všteti upravičeno odsotni volivci).

Volitve odbornikov občinskih ljudskih odborov so končane. Prvič v zgodovini sestavljata občinske ljudske odbore dva zbora: občinski zbor in občinski zbor proizvajalcev. V novih občinskih ljudskih odborih imajo torej proizvajalci svoje predstavnike, tako kot so jih dosedaj imeli v okrajnih, republiških in zveznih organih. Prek njih bodo proizvajalci, ki ustvarjajo družbena sredstva, imeli vpogled, kako ta sredstva trošijo in kam se vlagajo.

Pri zadnjih volitvah so naši volivci pokazali veliko mero zanimanja za družbeno upravljanje v občini in okraju. Z udeležbo in izbiro so dokazali, da jim ni vseeno, kdo jih bo bodoča štiri leta zastopal pri vodstvu občine in okraja. Zlasti velja to za proizvajalce industrijske skupine, ki ustvarja največ družbenega dohodka. Marsikje volivci te skupine niso čakali, da bi se zaprla vrata volišč, pač pa so prišli pred volišča že prej, v zgodnjih jutranjih urah, in večina tudi volila takoj zjutraj. Popoldne so v glavnem prišli na volišča le delavci in delavke druge in tretje izmene. Tudi volivci kmetijske proizvajalne skupine so pokazali veliko zanimanje, zato je bilo na voliščih v nedeljo 27. oktobra prav tako živahno, kot v nedeljo prej in 26. oktobra.

Danes skupščina okrajnega zavoda za socialno zavarovanje

Danes dopoldne ob 9. uri se je začela v sejni dvorani okrajnega ljudskega odbora skupščina okrajnega zavoda za socialno zavarovanje, ki jo je sklical predsednik Anton Rolih s temle dnevnim redom: poročilo o finančnem poslovanju zavoda v letu 1957, revizija invalidov dela II. in III. skupine in njihova zaposlitev, higiensko tehnična zaščita dela v podjetjih in delo zavoda na tem področju ter razpravljanje o plačilu potnih stroškov zavarovancev do zdravnika. O skupščini bomo prihodnji teden obširneje poročali.

Lovsko kočo gradijo

Člani novomeške lovske družine so sklenili, da si zgrade lovsko zavetišče na Brezovi rebri. S pripravljalnimi deli so že pričeli.

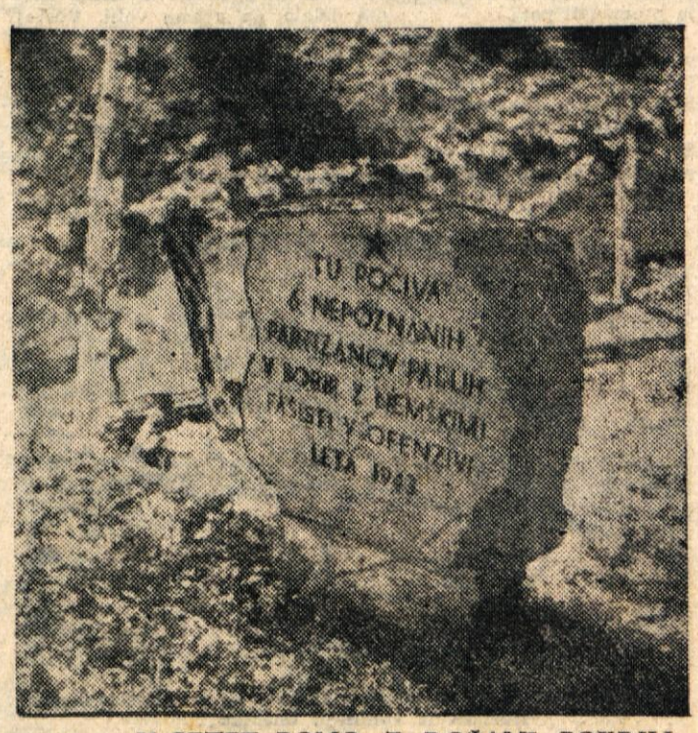

V PETEK BOMO Z ROŽAMI POKRILI GROBOVE NAŠIH DRAGIH RAJNIH. ŠE POSEBNO PA SE BOMO SPOMINJALI BORCEV IN ŽRTEV NAŠE REVOLUCIJE, TISTIH, KI SPIJO V ZNANIH, IN VSEH TISTIH, KI SPIJO V NEZNANIH GROBOVIH PO VSEJ NAŠI SVOBODNI DOMOVINI...

Želimo, predlagamo, bomo...

Odmev z zborov volivcev v občini Črnomelj

Pomanjkljivi bi bili pri svojem delu, če ne bi ob zaključku predvolilnih zborov volivcev analizirali rezultatov in predlogov, ki so jih predlagali volivci po vsej črnomaljski občini, ter si tako ustvarili sliko dejanskega stanja na terenu in spoznali hotenje in težnje prebivalstva v posameznih področjih. Zbrani material mora nuditi izhodišče za delo in obravnavanje novoizvoljenemu občinskemu zboru, katerega člane je prebivalstvo Bele krajine z zaupanjem izvolilo na nedeljskih volitvah.

Zbori volivcev na območju pred kratkim priključenega dela odpravljene občine **Stari trg** so imeli enovit odjek. Vse prebivalstvo je namreč enoglasno izrazilo zadovoljstvo, da bo lahko zopet volilo svoje predstavnike v občinski ljudski odbor Črnomelj in bodo tako ponovno priključeni področju Bele krajine, kamor teže v zemljepisnem, kakor tudi v življenjskem oziru. Da bi bila ustvarjena čimboljša zveza področja Starega trga s središčem občine, so prebivalci predlagali, naj bi se uredila vsaj trikrat tedensko obojestranska avtobusna zveza na progi **Stari trg—Črnomelj** in čimprej naj bi dogradili cesto, ki vodi od **Kvasice** preko **Tanče gore v Stari trg**. Volivci so tudi zahtevali, naj bi se že vendar uredil problem preselitve sedeža okrajnega sodišča **iz Metlike v Črnomelj**, o čemer je že izrekla svoj sklep tudi Ljudska skupščina Slovenije. Preselitev sodišča je bil predmet razprave še na zborih volivcev na **Vinici, Sinjem vrhu, Dragatušu, Marindolu, Bojancih in Adlešičih.** Prebivalstvo zahteva od novoizvoljenega ljudskega odbora, da se v najkrajšem času doseže preselitev sodišča iz odročnega območja v središče Bele krajine, t. j. v Črnomelj.

Na posameznih zborih volivcev so precej govorili o razme-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Za boljše turistične pogoje

Na seji upravnega odbora Turističnega društva Novo mesto so pretekli teden razpravljali o sedanjih nalogah društva.

Kot prvo nalogo je upravni odbor sprejel, da uredi na Otočcu camping prostor. Zunanja preureditvena dela na gradu bodo letos končana. Čez zimo bodo uredili spodnje prostore za gostišče, tako da ga bodo lahko odprli že maja prihodnje leto. Zaradi bližine avtomobilske ceste in prijetnega kraja lahko računamo na velik obisk zlasti tujih avtomobilistov. Zato je nujno treba urediti v bližini prostor za taborjenje, ki mora biti dovolj velik, primerno opremljen in ograjen.

V Novem mestu je nujno potrebna avtobusna čakalnica. Potniki, ki potujejo z avtobusi — in teh je dnevno več sto — v slabem vremenu nimajo kam pod streho. Upravni odbor TD meni, da je treba čakalnico postaviti čimprej, in to na najbolj primernem kraju. Mora pa biti to primerna in dovolj velika stavba, da bo v njej še prostor za prodajo voznih listkov, trafiko in po možnosti tudi za prtljažnico. To vprašanje bodo čimprej proučili arhitekti in predlagali najboljšo rešitev.

Glavna ovira, da se tujci ne zadrže dalj časa in v večjem številu v mestu, je pa znano pomanjkanje tujskih sob. Še te, ki so namenjene gostom, so v precejšnjem številu zasedene po stalnih stanovalcih. Tako huda stanovanjska stiska neposredno ovira tudi večji tujski promet, vendar se trenutno ne da pomagati. Rešitev je samo v gradnji stanovanj. Potrebno je bolj odločno zahtevati od podjetij, da grade za svoje delavce in uslužbence stanovanja. Ko bodo končana dela na dozidavi hotela Kandija, in urejene tujske sobe nad kavarno Metropol, bo na razpolago več sob za tujce. Po predvidevanjih bo to že prihodnje leto. Brez teh osnovnih pogojev pa ne moremo računati na večji dotok tujih turistov, čeprav mnogi žele ostati v mestu dalj časa.

Non stop trgovina v Novem mestu

Končno bomo tudi v Novem mestu dobili trgovino z nepretrganim obratovalnim časom, tako imenovano »Non stop« trgovino. To bo špecerijska poslovalnica podjetja »Zarja« pri mostu (trgovina Kolonijale). Ta poslovalnica bo od prvega novembra dalje odprta vsak delavnik nepretrgano od 7. zjutraj do 8. zvečer.

Novomeške gospodinje, zlasti tiste, ki so v službi, to koristno novost v Novem mestu samo pozdravljajo, saj jim bo zelo lajšala nabavo potrebščin.

VREME

ZA ČAS OD 1. DO 10. NOVEMBRA

Med 3. in 4. novembrom ponovno padavine z ohladitvijo. Zatem vse do konca tedna suho vreme, sprva hladno, nato pa postopno topleje.

Reforma šolstva - mreža osemletk

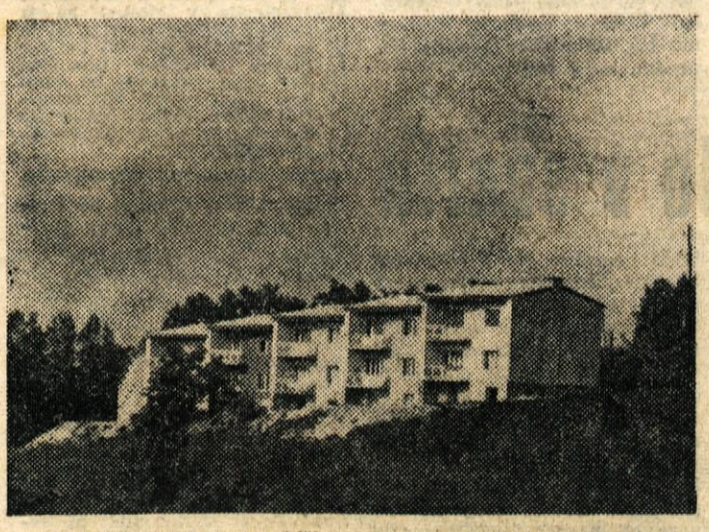

NOVOTEKSOVE vrstne hišice — primer praktičnega in sodobnega stanovanjskega bloka na novomeškem Marofu. To je pot delovnih kolektivov za odpravljanje stanovanjske krize.

Izobraževanje ni obrtniško ali tovarniško delo, ampak je delo, ki zahteva mnogo znanja, časa in potrpljenja, saj ne oblikujemo mrtve prirode, ampak živo — **ČLOVEKA!** Vsak naj pomisli na svojo pot izobraževanja, pa bo spoznal, da je to delo res zapleteno in odvisno od mnogih činiteljev.

V naše obvezno šolanje sedaj vključujemo:

a) nižje gimnazije,
b) štirirazredne osnovne šole,
c) osemrazredne bolj ali manj razvite osnovne šole.

Za obvezno šolanje se nam je nakopičilo že toliko imen, da se že sami lovimo, kako bi ga najbolje pojmovali, da bi bilo vsem razumljivo. Najdemo ime »Državna osnovna šola« — vse šole so državne; ali pa »Ljudska šola« — vse šole so ljudske; ime »Osemletka« nam pove, da traja obvezno šolanje osem let, a ime »Osnovna šola« nam tolmači, da otrok v tej obvezni šoli dobi osnovno, temeljno znanje. Kako se bo dokončno uradno imenovala šola za obvezno šolanje, je stvar razmišljanja in predlogov državljanov.

Iz gornjega razvida vidimo, da imamo zelo neenotno organizirano obvezno šolo. Nižje gimnazije so v večjih središčih ter so bile upravno ločene od osnovnih šol, od katerih so dobivale učence. Vse ostale šole so bolj ali manj razvite osnovne šole; teh je največ, zato jim bo treba posvetiti največ pažnje. Da bi enotno obravnavali obvezno šolo, je nujno, da jo organizacijsko utrdimo na znotraj in na zunaj.

Glede notranje organizacije imamo sedaj razredni, predmetni in kombinirani pouk. Na nižjih gimnazijah poteka predmetni pouk, na osnovnih šolah pa razredni ali kombinirani pouk.

Na učinek dela vpliva število delavcev, odmerjen čas, orodje, vrsta dela, material itd. To ugotovitev lahko prenesemo tudi na delo v obvezni šoli, kjer pa ugotavljamo sledeče:

a) Nižja gimnazija ima predmetni pouk. **Razred poučuje več učiteljev.** V glavnem imajo nekaj učil. Starši pomagajo šoli vsaj delno.

b) Na osnovnih šolah v centrih, ki imajo samo prvi, drugi, tretji in četrti razred, **poučuje v vsakem razredu po 1 učitelj.** Učila imajo vsaj delno, starši pomagajo šoli.

c) Na šolah, ki imajo prvi, drugi, tretji, četrti, peti, šesti, sedmi in osmi razred, **pa poučuje več razredov 1 učitelj.** Število učiteljev se ravna po številu všolanih otrok. Učil je malo ali ni. Starši izrabljajo otroke za delo.

Kje je sedaj lahko boljša kvaliteta pouka? Odgovor je jasen. Tam, kjer več učiteljev poučuje en razred, ali pa vsaj tam, kjer 1 učitelj uči samo 1 razred.

RAZREDNO IN PREDMETNO POUČEVANJE

Naši starši se ogrevajo za razredno poučevanje od prvega do četrtega razreda in za predmetno poučevanje od petega do osmega razreda. Tako poučevanje, ki ga učiteljski kolektiv s skupnimi močmi in s pomočjo ostalih činiteljev oblikuje, je resnično kvalitetno, ker učitelji posamezne predmete lahko res uspešno poučujejo. Poglejmo na šolo, kjer **poučuje vseh osem razredov samo 1 učitelj** (Rožni dol, Planina, Drage, Bojanci, Vrhe, Lakenc, Žilje, Marindol, Trška gora, Gaber, Šmarješke Toplice, Radenci in Zagozdac). Tu uspehov ne moremo meriti z isto mero, v glavnem take šole dajejo znanje prvega, drugega, tretjega in četrtega razreda, morda še petega. Tu ni krivda učitelja ne otrok, ampak je krivda v organizaciji obveznega šolanja. Spremeniti to organizacijo pa zahteva ogromna materialna sredstva.

Pouk na takih šolah se lahko izboljša takoj, če dve ali več učnih moči poučuje na šoli. Kolektiv ima vzgojno in izobrazbeno moč, zato so šole s številčno močnimi kolektivi učiteljev najbolj uspešne, **ker je kljub vsem objektivnim težavam človek še vedno tisti, ki ustvarja.**

Razen predmetnega in razrednega poučevanja imamo še kombiniran pouk. Kjer učitelj sam poučuje na šoli, mora učiti dopoldne in popoldne, dopoldne poučuje navadno četrti, peti, šesti, sedmi, osmi razred, popoldne prvi, drugi, tretji razred. Obenem ima torej v učilnici tri razrede ali več, zato mora predelovati tri ali več različnih učnih programov. Tako delo zahteva veliko priprave, mnogo učil, dobre učbenike in dobrega učitelja. Vsak greši, kdor misli, da ima učitelj na taki šoli čas še za druga dela. Če dela še drugod, prav gotovo šepa delo v šoli. **In kaj je bolj važno: dobro učiti naš mladi rod ali pa biti vse in ničl In ta »vse« je še vedno ovira za uspešno delo učitelja v šoli.** Na vasi pač mislijo, da mora biti učitelj univerzalen na vseh področjih.

Zagotoviti kader za izobraževanje odraslih je nujno, zato storimo vse, da odpravimo šole, kjer poučuje samo en učitelj. Dva učitelja si že laže pomagata, otroci bodo več pridobili, ker bo en učitelj učil dopoldne, drugi pa popoldne. Le tako bo učitelj našel čas za svoje lastno samoizobraževanje in za izobraževanje odraslih.

OBVEZNA ŠOLA — OSEMLETKA

Prav gotovo bomo že v šolskem letu 1958-59 opustili vsa dosedanja uradna in neuradna imena obvezne šole. Obvezno šolo bomo verjetno imenovali »Osemletka«. Ta »Osemletka« pa se bo razvijala z rastjo materialnih možnosti. Nima pomena, da prehitevamo našo zmogljivost in je tudi brez smisla, da bi bila peto kolo. Naši delovni kolektivi bodo morali bolj resno pretresati svoj kader. Ni vse stroj in lepe »hale«, več je človek, več je znanje človeka, ki zna racionalno izkoriščati stroje. Čas je že, da bodo delovni kolektivi raznih tovarn, zadrug, obrtnih, trgovskih in gostinskih podjetij itd. **začutili, da neurejeno šolstvo ogroža tudi njihov obstoj.**

Koliko je bilo storjenega v tem smislu v preteklih 16 letih po osvoboditvi, naj kolektivi sami ugotove na svojih sestankih.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Notranjepolitični tedenski pregled

Še več za splošno potrošnjo

Volitve v občinske ljudske odbore so za nami. Z udeležbo smo lahko zadovoljni, saj dokazuje, da se velika večina volivcev zaveda pomena teh organov. O nalogah občin smo že pred volitvami precej zapisali. Zato naj v današnjem pregledu zapišemo nekaj več o zadnjem zasedanju Zvezne ljudske skupščine, pravzaprav o eni izmed dveh resolucij, ki so jih takrat sprejeli. Pred dobrim tednom je ljudska skupščina razpravljala o bodočem razvoju osebne in splošne potrošnje. Pod osebno potrošnjo razumemo vse tisto, kar si lahko posameznik privošči s svojimi dohodki, ki jih dobi, če je zaposlen. V splošno potrošnjo pa spadajo vsi izdatki, ki so namenjeni za gradnjo šol, stanovanj, bolnišnic, za napredek znanosti in kulture, za zdravstvo in socialno zavarovanje in končno še za državno upravo. Sem spadajo tudi izdatki za narodno obrambo.

Danes bi zapisali nekaj več prav o tej drugi resoluciji. To se nam zdi potrebno že zato, ker prav radi pozabljamo, da je treba sredstva, ki jih uporabljamo za vse prej naštete stvari, z drugo besedo za družbeni standard, prav tako upoštevati pri ocenjevanju življenjske ravni prebivalstva. Da bo stvar bolj razumljiva bi zapisali še primer, čeprav malo poenostavljen: V naselju, kjer imajo kino dvorano, urejene ceste, primerno razsvetljavo, sodoben zdravstveni dom in druge podobne ustanove, je življenjska raven prebivalcev prav gotovo višja kot v kraju, kjer vsega tega še nimajo. Prav to pa kaj neradi upoštevamo pri ocenjevanju življenjske ravni in nekateri celo pravijo: saj od tega nimamo nič. To pa le ni tako. Pri nas je še vedno komaj 39 odstotkov delavčevih prejemkov vezanih na učinek dela. Vse ostalo pa dobi zaposleni že samo zato, ker je v delovnem razmerju. Sem spadajo otroške doklade, socialno zavarovanje, zdravstvene usluge, pa tudi regresi na cene, ki še vedno niso ekonomske, na primer stanovanja. Pomeni, da so bili že doslej izdatki za tako imenovani družbeni standard precej visoki.

V prihodnjih petih letih bomo dali za družbeni standard približno enak, v letu 1961 pa celo manjši odstotek, narodnega dohodka. Lansko leto smo namenili za izdatke v šolstvu, kulturi, zdravstvu itd. 14.5 odstotka narodnega dohodka, v letu 1961 pa bomo dali za te namene 13.1 narodnega dohodka. S tem pa ni rečeno, da se bodo zmanjšala denarna sredstva, ki jih bomo porabili za te namene. Narobe, ker se bo narodni dohodek po načrtih do leta 1961 povečal za več kot 500 milijard, se bodo tudi sredstva za splošno potrošnjo, ne glede na manjši odstotek udeležbe v narodnem dohodku, povečala skoraj za 70 milijard dinarjev. Še celo pa se bodo povečala sredstva za negospodarske investicije. Sem spada gradnja novih bolnišnic, stanovanj, kino dvoran, fizkulturnih naprav itd. itd. Lansko leto smo porabili za to 75 milijard dinarjev. Letos bomo porabili že okoli 15 milijard več in vsako naslednje leto se bo vsota povečala za nadaljnjih 10 milijard, tako da bomo leta 1961, predvidoma, porabili za negospodarske investicije 130 milijard dinarjev.

Program predvideva, da bi morali v prihodnjih petih letih porabiti največ denarja za gradnjo stanovanj. Povprečno okoli 64 milijard na leto. Zatem so komunalne dejavnosti. Za izboljšanje teh služb, sem spadajo vodovodi, kanalizacija in podobne gradnje, naj bi porabili povprečno okoli 16 milijard dinarjev na leto, za gradnjo novih šol 14 milijard, za zdravstvo 13 milijard in 700 milijonov, za državno upravo pa precej manj, okoli 4 milijarde v vsakem letu. Nekaterim se zdi tudi ta vsota velika. Toda pomisliti je treba, da je veliko občin, ki premorejo komaj en sam pisalni stroj. S temi milijardami bomo boljše opremili državne ustanove, kar je prav tako potrebno, če hočemo, da bi službe, ki jih upravljajo, dobro delovale.

Iz številk, ki smo jih navedli, je razvidno, da gre tu za velikanska sredstva in da pač ni vseeno, kako jih bomo uporabljali. Na vseh teh področjih, se pravi v šolstvu, zdravstvu, socialnem zavarovanju in drugod, že imamo družbeno upravljanje. Zato bodo morali ti organi družbenega upravljanja smotrno izkoriščati ta družbena sredstva.

Medved pobil konja

V nedeljo okrog pete ure zjutraj si je medved izbral obilen plen. Konji, last Franja Popovića iz Črnomlja so se pasli ob robu vasi Sredgora. Eden izmed medvedov, ki se pogosto sprehajajo okrog vasi, se je približal vasi in napadel enega izmed konj. Ta se mu je ubranil in mu ranjen in opraskan ušel. Medved se je lotil drugega konja in ga pregnal približno 300 m od vasi proti Topličici, kjer ga je končno ugrabil in umoril. Ugrabljeni plen je odvlekel kakih 20 m navzdol po strmini in se z njim pošteno »založil«, saj je na mah zmanjkalo dobro četrt plena. Kosmatinec je prišel tudi drugo noč na kraj, kjer je pustil del svojega plena in si ga tudi tokrat privoščil. Po obilni malici se je šel kopat v bližnje korito, kjer vaščani napajajo živino.

Vaščani so pripovedovali, da so večkrat našli medveda, ko je zjutraj ležal med gručo konj. Lovski strokovnjaki trdijo, da je medved od časa, ko se loti prve živali ali človeka, zelo nevaren za živali in ljudi. Menijo, da bi bilo nujno potrebno obračunati s tem kosmatincem in se tako izogniti nadaljnim napadom na živino ali celo človeškim žrtvam.

Prebivalci vasi Sredgora in bližnje okolice prosijo, da bi se odstrel tega nevarnega medveda dovolil čimprej.

Komisija za cenitev lovske škode si je ogledala nastalo škodo in ocenila vrednost konja na 38.000 din. Konj, ki je bil le ranjen, pa bo ozdravel. J. Š.

Kdo je kriv teh napak?

Malomarnost sestavljalcev volilnih imenikov nas je veljala več odstotkov udeležbe na volitvah. — Volivci upravičeno zahtevajo, da ljudski odbori kaznujejo krivce

Tam od konca Ločenske ceste je na dan volitev 20. oktobra prišel star bolan možakar na volišče v novomeško gimnazijo. Želja, da bi izpolnil državljansko dolžnost, ga je navzlic šibkim telesnim močem izvabila ven. Lepo jesensko vreme in nepogrešljiva palica sta pomagala premagati pot.

»Oprostite, niste vpisani v volilni imenik, ne morete voliti«, je povedal predsednik volilne komisije v gimnaziji.

»Da nisem? To je pa čudno. Saj sem vedno volil in sem Novomeščan. Morda sem vpisan v mestu, kjer sem prej stanoval. Grem tja.«

Šel je možak na volišče na sodišču. Tudi tam ni bil v spisku. Šel je v hotel Metropol, zaman, tudi tam ga niso imeli! Šel je na matični urad po potrdilo, toda tam je bila gneča, da ga ni mogel dočakati...

Da, na matičnem uradu občine Novo mesto je bila v nedeljo dopoldne še prav posebna gneča. Možak z Ločenske ceste ni bil sam žrtev skrajne malomarnosti pri sestavljanju in prepisovanju volilnih imenikov. Na stotine jih je bilo takih, ki so prišli na volišče, pa niso bili vpisani v volilni imenik. Nasprotno pa je bilo v spiskih precej volivcev, ki so umrli že pred več leti. To ni bilo samo v enem spisku, to je bilo v vseh, na vseh voliščih novomeške občine! Samo v spisku volišča v gimnaziji ni bilo vpisanih 35 stalnih prebivalcev, nasprotno pa je bilo 43 takih, ki niso več v tej volilni enoti.

V Podgradu so imeli vpisano žensko, ki se je pred petimi leti poročila v drugo občino. Skupina Ciganov je bila vpisana v novomeški in straško-topliški občini. Vse polno je bilo takih, ki so bili vpisani celo v enem spisku dvakrat. Spremenjena imena, napačni rojstni podatki, vpis pod drugo hišno številko in pod., so bile napake, ki poleg ostalih napak terjajo javno kritiko in zahtevajo odgovor:

Kdo je to zakrivil in kakšni ukrepi so podvzeti, da se to ne bo več ponovilo? To zahtevajo vsi tisti volivci, ki so prišli na volišča, pa niso mogli voliti ali pa so morali v vrsto na matični urad po potrdilo. Vsi tisti, ki so v nedeljo, 20. oktobra, preklinjali administracijo, odšli upravičeno nevoljni z volišča, ne da bi volili, ter izjavljali, da jih zlepa ne bo več na volišče, zahtevajo javno opravičilo in zadoščenje.

In še to.

Na volišču v Vel. Cerovcu pod Gorjanci je do enajste ure volilo le 20 volivcev od skupno 145 vpisanih. Zakaj nočejo na volišče? Povedali so:

»Dokler se bo z nami tako delalo, ne gremo volit. Včeraj je bil v vasi izterjevalec davkov in je rubil davke četrte akontacije. Vemo, da davke moramo plačati, saj smo jih vedno in jih tudi bomo. Upravičeno pa zahtevamo zakoniti postopek pri izterjatvi!«

»Poglejte, če je to prav», je pripovedoval član volilnega odbora, posestnik Regina. »Mi smo bili vsi na polju, le otroci so bili doma. Prišel je izterjevalec in rubil davke. Pri tem je spustil iz hleva prašiča. Žena je zvečer našla prazen hlev. Na poizvedovanje, če ga ni morda kdo ukradel, ko nas ni bilo doma, so sosedje povedali, da so videli nekega prašiča, ki se je potikal nad vasjo. Prašič se je prehladil in dva dni ni žrl. Moj dveletni otrok se je doma igral z nekim papirjem. Pogledal sem, kaj ima in videl zmečkan rubežni list, na katerem je bil, mislim, podpisan neki Plut.«

Podobne stvari so pripovedovali tudi drugi posestniki, vsi pa so bili ogorčeni spričo takega postopka. Prav take pritožbe pa je bilo slišati tudi v Zalogu pri Škocjanu.

Davki in volitve nimajo nič skupnega. Javno moramo ožigosati tiste, ki se izmikajo družbenim prispevkom, od katerih sami prejemajo delež v eni ali drugi obliki. Toda prav tako je treba javno ožigosati — in tudi kaznovati — nezakonit postopek davčnega izterjevalca. Zakonitost velja za redno plačevanje kot za postopek pri izterjatvi.

Take administrativne napake močno škodujejo ugledu naših upravnih organov, zato jih je treba odpraviti. Med drugim so nam te napake vzele nekaj odstotkov udeležbe na volitvah. Še bolj kot to, pa je obsodbe vredno, da se z njimi brez potrebe spravlja v slabo voljo naše ljudi!

SKRBI POKOJNEGA NOVOMEŠČANA

— Zdaj pa ne bom mogel voliti v nebesih, ko me še spodaj niso izbrisali iz volilnega imenika...

● NAROČAJTE
● IN ŠIRITE
● DOLENJSKI LIST!

ZUNANJEPOLITIČNI TEDENSKI PREGLED

ŠKODLJIV KORAK

Pred dobrimi desetimi dnevi je vlada Zvezne republike Nemčije v Bonnu prekinila diplomatske odnošaje z Jugoslavijo. Sklep o prekinitvi diplomatskih odnošajev z našo državo je prišel, ko je Jugoslavija priznala vlado Nemške demokratične republike v Pankowu. Trenutno ne kaže, da bi ta prekinitev pomenila konec gospodarskih odnošajev med obema državama in tudi generalni konzulat FLRJ v Hamburgu in konzulat FLRJ v Münchenu sta ostala odprta.

Ni dvoma, da ta korak bonnske vlade pomeni poskus zastrašiti suvereno državo in ji diktirati lastno zunanjo politiko. V tem so si malodane vsi edini — tudi v tujini, kjer na splošno ta zahodnonemški korak obsojajo ali vsaj obžalujejo. Za razpoloženje v Zahodni Nemčiji pa je značilno, da je večina časopisja proti sklepu bonnske vlade in ga je označila kot škodljivega.

Toda za razumevanje tega koraka je treba vedeti, da so kancler Adenauer, zunanji minister von Brentano in njegovi zunanjepolitični sodelavci izdelali tako zunanjo politiko, ki se prvič naslanja izključno na Zahod ozir. ZDA, in drugič ne priznava pravnega obstoja DR Nemčije kot države, ker že fizičnega ne more zanikati. Bonnska vlada v skladu s tako politiko trdi, da je ona edina zastopnica nemškega naroda in da si vzhodnonemška vlada ne sme privzemati pravice, ki gredo neki vladi. Zato bonnska vlada nikakor ne dovoli nobeni tuji vladi, da bi priznala vzhodnonemško vlado. Če bi se to zgodilo, bi bonnska vlada prekinila diplomatske odnošaje s tisto tujo vlado. Od tistega časa, ko je bonnska vlada formulirala tako politiko, pa se je v svetu marsikaj spremenilo.

Predvsem je pred dvema letoma sam kancler Adenauer odšel na uradni obisk v Moskvo in posledica tega obiska je bila vzpostavitev diplomatskih odnošajev z ZSSR, torej v tisto državo, ki je imela že diplomatske odnošaje z Vzhodno Nemčijo. Toda ta nelogičnost bonnske vlade ni motila. Še naprej je vztrajala pri starem stališču, da ne sme nobena država, ki ima diplomatske odnose z Bonnom, priznati Vzhodne Nemčije. Kaj pa Sovjetska zveza? Sovjetska zveza je izjema. Tako so govorili v Bonnu.

Toda časi so se kljub poapnenju miselnih žil v bonnskem zunanjem ministrstvu še naprej spreminjali. Prišlo je do sprememb na Poljskem, prišlo je do bojev na Madžarskem, Kanclerju in von Brentanu se je začelo polagoma svitati, da bo morala Zahodna Nemčija začeti pozitivnejšo politiko do vzhodnih sosedov v lastnem interesu. Baje je sam stari kancler Adenauer dal to pobudo zunanjemu ministrstvu.

Toda kaj se je zgodilo? Ko stori Jugoslavija korak, ki v bistvu olajša izvajanje take pozitivne politike, ki upošteva realno stanje, stori bonnska vlada korak, ki je v popolnem nasprotju s tako politiko. Ko so novinarji vprašali von Brentana na tiskovni konferenci ob prekinitvi diplomatskih odnošajev z Jugoslavijo, če bonnska vlada razvršča države v tri kategorije: Sovjetsko zvezo, vzhodne države, ki imajo že odnošaje z Vzhodno Nemčijo in s katerimi bi Bonn kljub temu rad navezal diplomatske stike, in države, ki imajo stike z Bonnom, ne smejo jih pa imeti s Pankowom, je von Brentano v zadregi zamrmral: »Tako nekako.«

Kar zadeva Jugoslavijo, pa eno drži: nihče ji ne bo diktiral njene zunanje politike. Kar pa zadeva bistvo vprašanja, ga je Veljko Vlahovič na množičnem zborovanju v Beogradu zelo dobro povzel tako-le: »Dejstvo je, da obstajata dve nemški državi. Dejstvo je, da v dogledni prihodnosti ni perspektive za združitev teh dveh držav. Dejstvo je, da imamo mi od leta 1951 diplomatske odnošaje z Zvezno republiko Nemčijo in da smo bili ena izmed prvih držav, ki je z bonnsko vlado vzpostavila normalne odnošaje. Dejstvo je, da smo v zadnjih letih razvili in vedno bolj razvijamo gospodarske odnošaje tako z Zahodno kot z Vzhodno Nemčijo, ki je udeležena tudi pri finansiranju aluminijskega kombinata, ki ga bomo kmalu začeli graditi v Črni gori. Dejstvo je, da je Zahodna Nemčija leta 1955 vzpostavila diplomatske odnošaje z ZSSR, tako da sta v Moskvi že dve leti dve nemški veleposlaništvi. Dejstvo je, da bi bila naša politika aktivne koeksistence nepopolna, če bi priznavali samo bonnsko vlado in zapirali oči pred dejstvom, da obstaja še druga vlada v Berlinu. Dejstvo je tudi, da Jugoslavija ni odgovorna niti za razdelitev Nemčije niti za zapreke, ki stojijo na poti do njene združitve.«

Želimo, predlagamo, hočemo, bomo...

(Prenos s 1. strani)

rah na tamkajšnjih šolah. Volivci v **Dragatušu** in na **Obrhu** so kritizirali dolgotrajno in zamotano gradnjo novega šolskega poslopja **na Vinici**, pri katerem so projektanti nakazali popolni register sodobne tehnike in bi sredstva, vložena v to poslopje, zadostovala za izgradnjo dveh primernih šolskih stavb.

Nesmiselno je namreč na enem mestu prekomerno trošiti že tako skopo odmerjena finančna sredstva ter graditi moderno šolo, medtem ko se v sosednjih naseljih drenjajo otroci v skrajno neprimernih prostorih, po privatnih stanovanjih in skladiščih. Nujno bo treba urediti šolske prostore tudi v **Marindolu, Cerkvišču** in v **Gribljah**. V Gribljah imajo le eno učilnico in to v pisarni bivšega krajevnega odbora, stolčke pa so si nanesli otroci kar od doma.

Zelo pereča je ureditev nekaterih občinskih cest, zlasti v Petrovi vasi, kjer stalno puščajo sled hudourniki z vso svojo rušilno silo. Skoraj neuporabna je cesta **Blatnik—Jerneja vas**, ki jo je na določenem sektorju močno pokvarilo Belokranjsko gradbeno podjetje, ko je ob različnih vremenskih prilikah odvažalo s kamioni pesek iz peskoloma v Jerneji vasi. Tudi v **Dobličah** bo treba izbrisati s tamkajšnje ceste sledove gradnje zajetja črnomeljskega vodovoda, v Dragatušu pa utrditi cesto v Brdarce. Na cesti II. reda **Črnomelj—Vinica** bo morala Uprava za ceste že vendar realizirati izdelan projekt rekonstrukcije ceste na sektorju pri Dragatušu. Z izgradnjo novega mostička in regulacijo tamkajšnje vodne struge se bo odpravilo nevšečnosti, da ob deževnem času voda poplavlja cesto in onemogoča redni promet na tej liniji.

V **Adlešičih, Petrovi vasi** in **Marindolu** so volivci načeli vprašanje elektrifikacije naselij. V Adlešičih in Marindolu žele pomoči v obliki posojila, medtem ko so prebivalci prizadetih naselij voljni prispevati svoj delež s prostovoljnim delom. V Petrovi vasi sami pa si prebivalstvo želi že obljubljene uredtve industrijskega toka.

V **Cerkvišču** in na **Tanči gori** naj bi pregledali in uredili zanemarjene vaške vodnjake, ki so pomembni za tamkajšnje prebivalstvo zlasti v sušnih dneh. Kontrolirati bi bilo treba tudi kvaliteto vode v teh vodnjakih, sicer preti nevarnost, da izbruhne epidemija. Razen tega so se v Cerkvišču volivci izjavili, da se bodo vsi skupaj čimprej vključili v Kmetijsko zadrugo Črnomelj, medtem ko so pa na Tanči gori zahtevali, naj bi se čimprej pregledalo njihovo zemljišče in popravilo katastrske mape.

Prebivalci **Črnomlja in okolice** pa so predlagali, naj bi se uredilo nemoteno poslovanje v osemenjevalnici v Loki in spravilo v nekdanje stanje kopališče na Lahinji. Most, slačilnice, tuši in otroški bazen naj bi bili obnovljeni na istih mestih, kjer so že stali. Volivci so bili tudi mišljenja, da bi bilo moč zbrati minimalna potrebna sredstva za dograditev garderobe na velikem stadionu, kajti zelo neugodno je, ko se morajo številna gostujoča moštva preoblačiti po grmovju okoli stadiona.

V naselju **Lahinja** pa so tamkajšnji prebivalci s svojim stališčem pokazali nezainteresiranost za napredno gojitev in obdelavo zemlje. Kmetijska zadruga je namreč tod očistila steljnike in uredila obsežne sadovnjake, ki bodo donašali prebivalstvu neprimerno višji dohodek. Toda prebivalstvo vztraja pri starem in se noče odzvati pozivu zadruge, ki ponuja za delo v sadovnjakih posamezniku plačilo po 60 din na uro in bi seveda najraje uporabili že obdelano zemljo za pašnike. Novi ljudski odbor bo moral vsekakor pregledati, koliko finančnih sredstev gre na račun socialne ogroženosti tega prebivalstva, ki se odreka sorazmerno ugodnemu zaslužku in nasprotuje napredku naše skupnosti.

Pb.

Odmevi z volitev

»Katera volilna enota je pri vas in koliko imate volilnih upravičencev?«

»Smo 5. volilna enota. Upravičencev imamo 180,« je odgovorila tov. Cigojeva, predsednica volilne komisije tovarne **Industrije perila.**

Na volišče je prišla delavka Avsec Vika.

»Tovarišica Vika, zakaj ste ravno Marijo Zupanc predlagali za kandidata v zbor proizvajalcev?«

»Zakaj Zupančevo? Vse delavke jo imamo rade in ji zaupamo. Pa ne samo to. Najbolj sposobna in delavna je. Ona naredi za deset nas. In če bo kdo znal zastopati interese nas žena, bo to prav ona, saj je sama znala dobro vzgojiti in preskrbeti četvero otrok.«

Zupančeva diha in živi s tovarno, to se čuti povsod v vseh oddelkih in ni čudno, da sploh ni bilo drugega predloga za kandidata. **Še delavke, ki so na bolniškem dopustu, so prišle skoraj vse volit.**

*

»Tovariš predsednik, koliko je pri vas volivcev in koliko je od teh žena?«

»V »Novolesu« je 279 volivcev, samih žena pa je 185.«

»Pri vas boste volili dva kandidata, na listi pa imate štiri in od teh celo dve tovarišici?«

»Se vam mar čudno zdi? Saj smo enakopravni. Pa ne mislite, da samo govorim, tako tudi v resnici smo zato, in to za mlade delavke. Od dveh kandidatk je Becele Fanika stara 20 let, Vidrih Angelca pa 24 let. Mladi ljudje se morajo usposobiti za delo v podjetjih in oblastnih organih.«

»Na kandidatni listi je tudi ime tovariša direktorja Šmida. Zakaj ste se odločili zanj?«

»Sodimo, da on najbolj pozna podjetje in tudi sodelovanje z občinskim ljudskim odborom bo boljše. Pri nas imamo precej težav. Tarejo nas poslovni prostori in stanovanja za naše ljudi. Zaprosili smo kredit za gradnjo stanovanj in upamo, da bodo naši odborniki pripomogli, da ga dobimo.«

»Kako je z udeležbo?«

»Samo 15 je upravičeno odsotnih zaradi bolezni. Prišlo je pa tudi nekaj teh. Celo noseča mati, ki boluje za gripo, je prišla volit.«

V »Novolesu« so volitve zaključili ob pol 9 uri zjutraj.

*

Tako živahno in razgibano je bilo v soboto dopoldne v vseh dolenjskih podjetjih. Proizvajalci so volili svoje zbore v novih občinskih ljudskih odborih.

Zanimanje žena za delo v svetih

V času, ko še nista bila izvoljena oba zbora novega občinskega ljudskega odbora Novo mesto, je prizadevno Društvo za napredek gospodinjstva v Novem mestu že dalo pobudo za sestanek žena, ki je bil v četrtek, 24. oktobra v dvorani Sindikalnega doma. Odbor društva je na sestanek povabil tudi novo izvoljene odbor. občinskega ljudskega odbora. Eden izmed njih, tovariš Peter Romanič, je za uvod referiral o »Skrbi občine za družino«, pri čemer je poljudno lobrazložil potek nedavne konference, ki jo je za teden otroka sklicala Zveza prijateljev mladine Slovenije v Ljubljani. Pri tem je zlasti poudaril konkretne naloge, ki čakajo novi ljudski odbor pri dajanju pomoči zaposleni ženi in družini. Po referatu se je razvil živahen pogovor, zlasti še okrog vprašanja, ali bi v novem lokalu stavbe OZZ uredili otroško konfekcijo ali mlečno restavracijo. Žal lokal zdaj nima primernih prostorov, kjer bi bilo moč urediti kuhinjo za mlečno restavracijo. Žene pa so vendarle predlagale, da je tak lokal najbolj potreben; morda bi bil kombiniran z delikatesno trgovino. O tem se bodo pomenile še z vodstvom okrajne zadružne zveze, ki je pripravljena lokal odstopiti v take namene. V razpravljanju so razen žena sodelovali pri tem vprašanju tudi odborniki dr. Davorin Gros, Sergej Thorževski in Peter Romanič. Vsi so posebno podčrtali izredno pereče vprašanje stanovanj v Novem mestu, ki bo razen drugih zadev, ena prvih nalog novega občinskega ljudskega odbora.

Tovarišice so nato na pobudo društvenega odbora predložile, katere žene naj bi delale v novih svetih občinskega ljudskega odbora. Predlog bo društvo izročilo občinskemu ljudskemu odboru, da bo laže izbiral, ko bo sklepal o sestavu novih svetov in komisij v občinskem odboru. Iz predlaganih delavk, uslužbenk, gospodinj in intelektualk bo moč sestaviti delovne svete, ki bodo v veliko pomoč novemu odboru. Žal v novi občinski ljudski odbor ni bila izvoljena nobena žena, kar je slabo spričevalo zavednosti predvsem samih volivk! To so dejale tudi na sestanku navzoče tovarišice.

Škoda, da se ni zanimivega sestanka udeležilo več žena. Va, bil je bilo razposlanih 400, prišlo pa je približno 60 tovarišic.

Kratke IZ RAZNIH STRANI

● Uradna agencija TASS je sporočila, da je bil dosedanji sovjetski obrambni minister Georgij Žukov razrešen dolžnosti in namesto njega imenovan za obrambnega ministra maršal Malinovski. Doslej še niso sporočili, kakšno funkcijo bo prevzel maršal Žukov.

● Prehode na sirsko-jordanski meji so na nekaterih področjih zaprli za vse civilne osebe. Pravijo, da bo ta ukrep veljal do nadaljnjega in da je bil storjen »iz varnostnih razlogov«. Sirsko zunanje ministrstvo je hkrati poslalo note državam, ki so članice Atlantskega pakta, v katerih izraža bojazen, da bi Turčija med manevri Atlantskega pakta, ki bodo kmalu v Sredozemlju, utegnila napasti Sirijo.

● Centralni komite poljske združene delavske partije je objavil sklep X. plenuma, v katerem med drugim postavlja osnovnim partijskim organizacijam nalogo, da pred kongresom partije »omogočijo izstop iz partije vsem tistim, ki se ne čutijo z njo idejno povezani, ki ne kažejo nobene dejavnosti in niso družbeno zainteresirani«.

● Na proslavo Oktobrske revolucije v Moskvi bo iz Poljske odšla delegacija, ki jo bo vodil prvi sekretar poljske partije Wladislaw Gomulka. Bolgarsko delegacijo bo vodil prvi sekretar CK KP Bolgarije Todor Živkov, italijansko pa sekretar KP Italije Palmiro Togliatti.

ODLOK O PRESKRBI Z VODO IN O VODARINI V NOVEM MESTU

Na podlagi 1. in 2. odstavka 12. člena, 1. in 3. odstavka 15. člena in 2. točke 50. člena zakona o občinskih ljudskih odborih (Ur. l. LRS št. 19-98/52), 1. odstavka 38a. člena uredbe o ustanavljanju podjetij in obratov (Uradni list FLRJ št. 51-424/53 in 30-379/54) ter 1. odstavka 8. člena temeljnega zakona o prekrških (Uradni list FLRJ št. 46-428/51 in 58-633/55) je občinski ljudski odbor Novo mesto na svoji 16. seji dne 30. avg. 1957 izdal

ODLOK

o preskrbi potrošnikov z vodo iz mestnega vodovoda in o plačevanju vodarine.

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

Komunalno podjetje »Vodovod« Novo mesto (v nadaljnjem besedilu podjetje) preskrbuje s pitno vodo iz mestnega vodovoda prebivalce in gospodinjstva ter tiste obrate na območju vodovodnega omrežja, ki potrebujejo kvalitetno vodo.

Za druge potrebe (polnjenje vodnjakov gašenje apna, uporaba na gradbiščih, polivanje cest, zalivanje, pranje motornih vozil in podobno) se sme voda uporabljati le s posebnim dovoljenjem podjetja.

Izdano dovoljenje podjetje lahko vsak čas zopet prekliče, če bi bila z nadaljnjo uporabo vode ogrožena preskrba potrošnikov iz prvega odstavka tega člena.

2. člen

Odvzem vode iz vodovoda je dopusten samo pri javnih izlivkih in preko hišnih priključkov, ki so bili izvršeni po določilih tega odloka in jih je odobrilo podjetje.

Iz javnih požarnih hidrantov smejo jemati vodo brez posebnega dovoljenja le gasilci pri gasilskih vajah in pri požaru, v vsakem drugem primeru je potrebno dovoljenje podjetja.

3. člen

Podjetje mora vzdrževati vodovod z vsemi napravami stalno v dobrem, obratovalno sposobnem stanju in dobavljati potrošnikom vodo za redno porabo neprekinjeno in v zadostni količini. Ta obveznost preneha samo v primeru višje sile in pogonske ali kake druge tehnične napake na črpalkah ali drugih vodovodnih napravah.

4. člen

Ob popravilih, ki zahtevajo začasno prekinitev dobave vode, mora uprava podjetja pravočasno obvestiti potrošnike na krajevno običajni način o prekinitvi dobave vode in koliko časa predvidoma bo prekinitev trajala.

Zaradi začasne prekinitve ali zmanjšanja dobave vode, zaradi spremembe pritiska ali kakovosti vode nima potrošnik vode nikakršne pravice do odškodnine. Odpust ali znižanje vodarine lahko zahteva šele tedaj, če traja tako stanje dlje kot en mesec.

5. člen

Potrošnik, ki plačuje vodarino pavšalno in namerava prenehati z uporabo vode iz vodovoda mora upravi podjetja pravočasno javiti kdaj bo prenehal uporabljati vodo, sicer se mu zaračuna vodarina do dneva odpovedi tudi če je vodo nehal uporabljati.

6. člen

Za potrošnika vode iz vodovoda se šteje vsaka fizična oseba ne glede na starost in vsaka pravna oseba, ki uporablja vodo iz mestnega vodovoda.

II. VODOVODNI PRIKLJUČKI IN NAPELJAVE (INSTALACIJE)

7. člen

Vodovodne napeljave na posameznih zemljiških ali stavbnih parcelah in v stavbah se napajajo z vodo iz mestnega vodovoda s spojnimi cevovodi ali priključki na glavno vodovodno omrežje.

Vsi zemeljski in stavbni priključni cevovodi od glavne vodovodne cevi do parcelnih ali stavbnih ventilov morajo biti iz litoželeznih ali svinčenih cevi določene tlačne odpornosti. Le pri začasnih napeljavah ali večjih dolžinah priključenega cevovoda lahko podjetje dovoli uporabo vodovodnih železnih pocinkanih cevi, ki pa morajo biti proti razdejanju dovolj zavarovane z bitumenskim premazom in z bitumirano juto.

8. člen

Priključke in nove vodovodne napeljave ter bistvene spremembe na že obstoječih napeljavah se sme izvršiti le z dovoljenjem podjetja na zahtevo lastnika, ali upravnega organa nepremičnine, na zahtevo uživalca nepremičnine pa le takrat, če se izkaže s pristankom lastnika ali upravnega organa.

9. člen

Zahtevo za priključek ali novo vodovodno napeljavo ali bistveno spremembo na že obstoječih napeljavah mora prosilec vložiti pri upravi podjetja na posebni tiskovini, ki jo dobi pri upravi podjetja.

Svoji zahtevi za priključek ali novo vodovodno napeljavo mora prosilec priložiti situacijski načrt nepremičnine, ki naj se priključi na vodovod in dva izvoda načrta projektirane vodovodne napeljave v merilu 1 : 100 ali 1 : 50, iz katerega je razvidna vsa napeljava z dolžinami, premeri in vrsto cevi s točno oznako vseh iztokov.

Zahtevi za bistveno spremembo na že obstoječi napeljavi pa more prosilec priložiti v dveh izvodih točen načrt projektirane spremembe z oznako vodnih iztokov.

Z dovoljenjem vrne uprava podjetja prosilcu en izvod potrjenega ali morebiti popravljenega načrta s svojimi pripombami, ki so za prosilca obvezne.

10. člen

Zahtevi prosilca iz 9. člena tega odloka podjetje mora ugoditi. Zavrne jo lahko le takrat, če bi bilo oskrbovanje novih ali bistveno spremenjenih napeljav z vodo iz vodovoda kakor koli otežkočeno, če bi bil za izvedbo potrebni izredni ukrep ali če bi bilo oskrbovanje že obstoječih vodovodnih naprav zaradi prekomerne uporabe vode ogroženo.

Zoper zavrnitev zahteve in spremembo načrta je dopustna v 15 dneh po prejemu odločbe pritožba na Svet za komunalne zadeve občinskega ljudskega odbora Novo mesto.

11. člen

Glavni vodovodni cevovodi se smejo podaljšati do novih nepremičnin in razpeljati vodovodno omrežje v novih že obstoječih ali nastopajočih mestnih naseljih le na podlagi sklepa občinskega ljudskega odbora Novo mesto po potrjenih gradbenih načrtih in na podlagi zadevnega gradbenega dovoljenja.

12. člen

Po pravilu se vsaka nepremičnina, ki leži ob glavnem cevovodu, neposredno priključi na cevovod.

Če to spričo regulacijskega načrta ali terenskih razmer ni mogoče, se nepremičnine več lastnikov oziroma upravnih organov skupno priključijo. V takih primerih določi podjetje medsebojne pravice in dolžnosti glede vzdrževanja cevovoda od priključka na glavni cevovod do posameznih odcepov.

13. člen

Spojne ali priključne cevovode od priključka do parcelnih oziroma stavbnih ventilov, vključno navrtanje glavne cevi s priključnim oklepom in ventilom, izvrši na stroške prosilca podjetje, ki te naprave do parcelnega ali stavbnega ventila ali vodomera tudi samo vzdržuje.

Javne izlivke in njih priključke prav tako vgradi, vzdržuje in popravlja podjetje.

14. člen

Zemljiške in stavbne vodovodne napeljave od parcelnega ali stavbnega glavnega ventila ali vodomera dalje smejo izvrševati samo vodovodna inštalacijska podjetja ali zasebni vodovodni instalaterji, ki imajo za to strokovno obrtno dovoljenje.

Podjetje sme po svojih organih nadzirati inštalacijska dela; priključek na vodovodno omrežje lahko odkloni, če inštalacija ni strokovno izvršena

15. člen

Pred priključkom napeljave mora izvajalec inštalacijskih del v prisotnosti organa podjetja narediti tlačni preizkus napeljave na vodni pritisk, ki ga določi podjetje glede na maksimalni pritisk v glavni cevi vodovoda na mestu priključka.

O preizkusu se napravi zapisnik in vanj zapiše rezultat preizkusa, nakar podjetje priključitev izvrši ali odkloni, dokler morebitne pomanjkljivosti niso odpravljene.

16. člen

Za novo priključitev vodovodne napeljave na mestni vodovod mora naročnik plačati podjetju:

a) za priključek do 3/4 premera 500 dinarjev in za vsak iztok 100 dinarjev,

b) za priključek od 1 do 1/2 premera 2.000 dinarjev in za vsak iztok 100 dinarjev,

c) za priključek od 1 1/2 premera naprej 5.000 dinarjev in za vsak iztok 100 dinarjev.

17. člen

Cevovodi stavbnih inštalacij se ne smejo napeljati v zunanjih (obodnih) zidovih in sploh nikjer, kjer bi bili izpostavljeni zamrznenju.

Zemeljski cevovodi morajo biti položeni najmanj 1,10 metra pod vrhom terena. Odcepi stavbnih inštalacij z iztokom na prostem (na dvorišču vrtu in podobno), morajo biti pri razcepu opremljeni z ventilom in izpustom, da se cev v zimskem času lahko izprazni.

Cevovodi ne smejo biti speljani skozi stranišče ali gnojnične jame ponikalnice, odtočne kanale in dimnike.

V zemlji položene cevi morajo biti strokovno izolirane in zavarovane proti razjedanju kisline in fekalij.

18. člen

Množični potrošniki iz 27. člena tega odloka smejo postaviti lastne hidrante le s posebnim dovoljenjem podjetja.

19. člen

Vse vodovodne napeljave in vodovodne naprave mora lastnik oziroma upravni organ vzdrževati na lastne stroške v brezhibnem stanju.

Podjetje sme po svojih organih nadzirati stanje vodovodnih napeljav in hidrantov ter način njihovega uporabljanja.

Osebju uprave vodovoda, ki prihaja v rednem delovnem času po službenem opravku v zgradbo in se zadostno legitimira, je treba omogočiti vstop v vse prostore in na vsa mesta, kjer so vodovodne naprave, oskrbovane z vodo iz vodovoda

20. člen

Vsako ugotovljeno napako ali okvaro na njenih inštalacijah mora potrošnik oziroma lastnik ali upravni organ odpraviti v roku, ki mu ga določi podjetje.

Do odprave napake ali okvare se zaračunava potrošniku vodarina po 3. odstavku 22. člena tega odloka.

Če potrošnik tudi na ponovni poziv in v podaljšanem roku ne odpravi napak ali okvar, mu sme podjetje zapreti vodo vse dotlej, dokler ne izvrši potrebnega popravila.

Podjetje sme zapreti vodo tudi tistim pavšalnim potrošnikom, pri katerih ugotovi prekomerno trošenje vode, če kljub opozorilu ne prestanejo s prekomernim trošenjem vode.

III. DOLOČANJE IN PLAČEVANJE VODARINE

21. člen

Za porabljeno vodo morajo plačevati potrošniki vodarino, ki se zaračunava po tem odloku.

Vodarina se zaračunava bodisi na podlagi z vodomeri ugotovljene količine po kubičnem metru porabljene vode ali pa v mesečnih pavšalih na podlagi števila potrošnikov in značaju instalacij ocenjene porabe vode.

Kot normalna osebna poraba se računa za pavšalno odmero vodarine:

a) 120 l na dan na osebo v stanovanju brez stranišča in kopalnice,

b) 80 l na dan na osebo v stanovanju s straniščem brez kopalnice,

c) 60 l na dan na osebo v stanovanju brez kloseta in kopalnice,

d) 50 l na dan na osebo v stanovanju brez hišnega vodovoda, če se potrošnik oskrbuje z vodo na javnih izlivkah,

e) 60 l na dan na glavo odrasle živine,

f) 30 l na dan na glavo mlade živine do 1 leta ter drobnice in prašičev.

(Konec prihodnjič)

Reforma šolstva - mreža osemletk

(Prenos s 1. strani)

Trditev, da prosveta ne ustvarja materialnih pogojev, je izraz sovražne ali pa nezavestne propagande. Prosvete samo tisti ne želi, ki bi rad v kalnem ribaril, ali pa tisti, ki bi rad kapitalistično zasužnjeval delovnega človeka.

Ne zapirajmo znanja v zaprašene kabinete. Znanje naj si pridobiva sleherni državljan, da bo na svojem delovnem mestu znal delati kvalitetno in da bo stroj izkoriščal maksimalno. Tako bo ustvaril sebi boljše življenjske pogoje, a družbi bo omogočil razvijati prosvetno, socialno zdravstveno in gospodarsko politiko.

PROSVETA — STVAR VSEH DRŽAVLJANOV!

Glede notranje organizacije šolskega dela želim poudariti, da je bilo to vprašanje dano v presojo vsem državljanom. Odziv je bil lep, le nekateri še vedno mislijo, da je prosveta stvar prosvetnih delavcev. Toda družbo mora skrbeti, kako poteka izobraževanje, zato naj tudi predlaga, kaj naj se naš učenec ali mladinec v šoli nauči, da bo sposoben opravljati delo, za katerega se bo odločil.

Na notranjo šolsko delo vpliva razen dobrih učnih programov, učnih kadrov, učnih prostorov, učbenikov in učil še **mreža šol.**

Mreža osemletk, ki vam jo prikazuje skica za okraj Novo mesto, je v glavnem dediščina preteklosti, kolikor je že nismo po osvoboditvi spremenili v korist šoloobveznih otrok. V preteklosti so se šole gradile pri cerkvah, ker je imel kler glavni vpliv na šolanje. Da lokacije šolskih stavb niso ustrezale, da niso bile v središču šolskega okoliša, ampak v glavnem na obodu tega okoliša — ni nikogar motilo. S to miselnostjo naših preprostih ljudi imamo še danes težave.

Mi vsi želimo dati otroku solidno znanje osemletk. Čez noč tega ne bomo mogli storiti, prav tako tudi ne z novim imenom obvezne šole, mnogo pa bomo storili, če bomo naši šoli omogočili sledeče:

a) dovolj učnega kadra,

b) reden, čeprav skromen proračun,

c) postopno pridobitev učilnic in opreme,

č) šolsko igrišče in telovadišče,

d) nakup najnujnejših učil,

e) šolski vrt in šolsko kuhinjo.

Če bi to naši šoli z vso resnostjo postopoma dali, bomo storili velik korak naprej. To bi nam omogočilo, da bi tudi niže organizirane šole ali po novem nepopolne osemletke imele boljši pouk, ker sedanje mreže šol ne moremo čez noč izboljšati. To bi nas stalo težke milijone.

Mreža obvezne šole v posameznih občinah je sledeča:

OBČINA	POPOLNA OSEMLETKA:	NEPOPOLNA OSEMLETKA:	PODRUŽNIČNA ŠOLA
Mirna	2	—	—
Mokronog	1	2	2
Šentjernej	1	3	4
Kostanjevica	1	3	—
Novo mesto	3	10	5
Trebnje	1	5	2
Žužemberk	1	6	1
Straža-Toplice	1	3	3
Semič	—	3	4
Metlika	1	7	1
Črnomelj	1	12	6
SKUPAJ	13	54	28

V šolskem letu 1957-58 imamo v okraju 95 osemletk, ki pa se bodo še dolgo časa razvijale. Na razvoj osemletk vpliva:

a) gostota naseljenosti prebivalstva, b) geografske razmere našega terena, c) gospodarska razvitost krajev, č) komunikacijske zveze in d) nepravilne lokacije starih, že zgrajenih šol.

Zaradi zgornjih ugotovitev bo naše osemletno šolanje še trpelo, ker pač nepopolnih osemletk ne bomo mogli čez noč odpraviti.

Notranja reforma osemletk se je pričela že s šolskim letom 1957-58, zunanja organizacijska struktura pa bo dobila izraz šele v šolskem letu 1958-59.

UKINITEV NIŽJIH GIMNAZIJ

Viden izraz tega bo v tem, da bomo ukinili vse nižje gimnazije in jih upravno in pedagoško spojili z osnovno šolo. Prav tako bodo popolne gimnazije zgubile prvi, drugi, tretji in četrti razred (Novo mesto, Črnomelj). Ti razredi in osnovna šola se bodo združili v osemletko. Na ta način bomo v Novem mestu dobili dve osemletki, ker je v nižjih razredih popolne gimnazije 548 otrok, a na osnovni šoli-vadnici 551 otrok. Če bi vse te otroke vključili v eno osemletko, bi štela 1099 otrok, česar pa pedagoški in zdravstveni principi ne dopuščajo. Osemletka naj ima najmanj 200 otrok, a največ 600 otrok; le tako bo možno uspešno kolektivno in individualno delo.

V Črnomlju ima popolna gimnazija v nižjih razredih 331 otrok, a osnovna šola 350 otrok. To bo močna osemletka, ki pa se bo sčasoma gotovo delila, ko ji bodo sosedne podružnične šole redno pošiljale svoje otroke.

Na skici je razvidno, da bomo lahko imeli v šolskem letu 1958-59 po občinah sledeče število osemletk:

Mirna 2, Mokronog 1, Šentjernej 2, Kostanjevica 1, Novo mesto 6, Trebnje 2, Žužemberk 2, Straža 2, Semič 1, Metlika 3, Črnomelj 3.

Od 95 šol v našem okraju bi v določeni časovni perspektivi lahko uredili 25 osemletk. To bi bil lep napredek v našem obveznem šolanju.

Razvitost našega obveznega šolanja se bo kazala v upadanju števila nepopolnih osemletk. Za sedaj jih predvidevamo še 54, a če se nam organizacijsko posreči, bi že v šolskem letu 1958-59 znižali to število na 44. Razvili bi sledeče nepopolne osemletke v popolne: Dragatuš, Semič, Suhor, Podzemelj, Vavta vas, Šmihel pri Novem mestu, Škocjan, Podbočje, Vel. Gaber in Prevole.

POGOJI ZA POPOLNE OSEMLETKE

Najlepše bi bilo, če bi lahko vse naše obvezno šolstvo uredili tako, da bi imeli samo popolne osemletke in podružnične šole. Na podružnični šoli bi bil prvi, drugi, tretji in četrti razred, a na osemletki vsi razredi. Da bi to sčasoma dosegli, pa moramo ustvariti sledeče pogoje:

a) urediti šolske okoliše, ne oziraje se na meje občin in meje okrajev;

b) vsaka osemletka bo morala imeti šolsko kuhinjo, da bo otrok dobil toplo kosilo, ker bodo mnogi hodili nad 4 km daleč od svojih podružničnih šol;

c) za šole, ki jih zaradi krajevnih razmer in zaradi oddaljenosti nikakor ne bomo mogli vključiti v sosedno popolno osemletko, bo treba zidati internate ali pa organizirati šolske avtobuse.

Te pogoje pa ne bo mogoče tako hitro ustvariti, zato bo nujno, da otrokom, ki jih nikakor ne bomo mogli vključiti v popolno osemletko, nudimo take izobrazbene pogoje na nepopolni osemletki, da ne bodo preveč oškodovani za izobrazbo. To bomo lahko dosegli s tem,

a) da najmanj 2 učni moči poučujeta na šoli;

b) da oskrbimo šolo z učili in učbeniki;

c) da otrokom z dopolnilnimi izpiti omogočimo nadaljnje izobraževanje.

Na ta način bi naši talenti, ki se čestokrat izgube zaradi težkih materialnih pogojev, dobili izobrazbo.

Mreža osemletk mora biti šolsko in gospodarsko utemeljena. Včasih so ljudje v tem pogledu še zelo starokopitni, zato hočejo v vsaki vasi imeti svojo šolo ali pa vztrajajo pri lokaciji šolskega poslopja, ki ni v korist našim otrokom. Prav zaradi tega bomo morali nekatere šole tudi ukiniti. V glavnem so te šole nastale po osvoboditvi zaradi porušenih in požganih šolskih stavb. Ukiniti bo treba šolo Dobrava, Malo Lipje, Drganja sela, Gaber itd. Šolske okoliše in lokacije za bodoče šolske stavbe pa bo treba urediti za šolo Jelševec, Čadraže, Trška gora, Grčevje, Rožni dol itd.

Mreža obvezne osemletke nam daje torej mnogo dela. Uspeli bomo, če bomo združeno reševali bodočnost naših otrok.

Lojze Kastelic

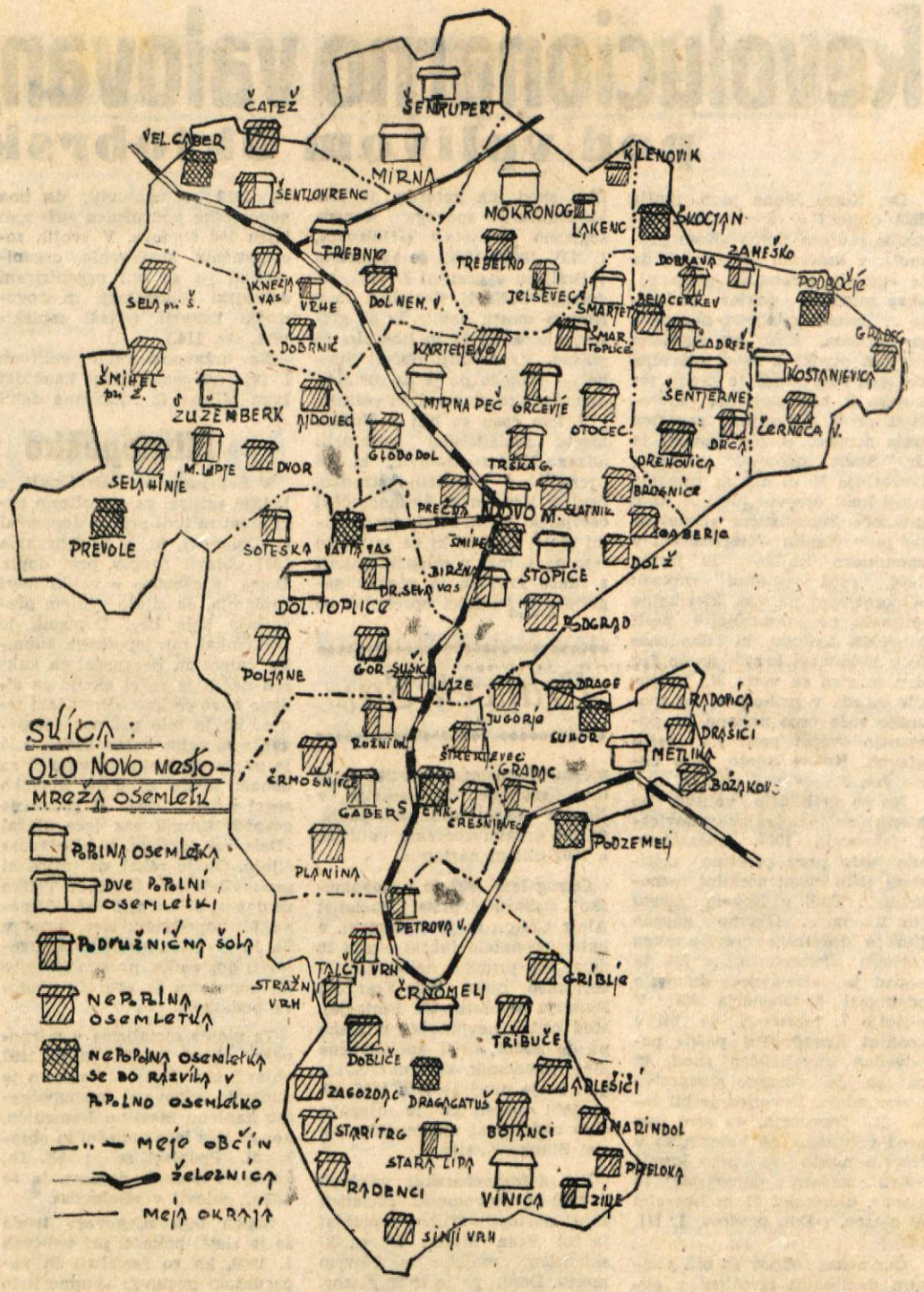

Pomenek s poštarjema

»Tovariš Drenovec, tako ste obloženi kot Dedek Mraz!«

»Veste, strašansko se mi mudi! Tu dolž imam vedno zamudo. S tole Kandijsko cesto bi pa res lahko malo bolj pohiteli. Od Brkiča do Brodarja je že taka, da nikamor ne pridem s pošto.«

»Prenesti morate pa tudi kakšno grenko, kaj?«

»Mislite od strank? Ni hudega. Nekoč se je neka Mica res hudo jezila name. Stanovala je v Žabji vasi, pismo za Ameriko je pa vrgla na pošto v Šmihelu. Seveda je pismo priromalo nazaj, ker ni bil naslov pravi. Ko sem ji pismo vrnil, je kričala name in ga ni hotela prevzeti, češ da ga moram sam odnesti v Ameriko, saj zato prejemam plačo. Sreča, da je takih Mic malo.«

»Slišali smo nekaj pritožb, da pošta zadnje čase ni dostavljena tako hitro kot prej. Je to samo godrnjanje ali je kaj resnice na tem?«

»Bo držalo. Prišla je odredba, da moramo zamenjat dostavne okoliše. Vkolikor je to pametno, bo pokazala praksa. Samo preden se znajdeš, nekaj časa traja.«

»Kakšne težave še imate?«

»O, teh je pa kar precej! Najbolj bi potrebovali svoj avto za prevoz pošte s postaje. Sedaj nam vozi podjetje, ki pa včasih tudi po celo uro zamudi. Tu bi naša direkcija res lahko kaj ukrenila. In še nekaj. V našem mestu je že skoraj vse motorizirano, samo naš dostavljač brzojavk jo mora mahati peš ali s kolesom. Gorenjska je v tem bolj napredna. Dostavljač ima motor in delo hitro opravi.«

»Hvala lepa, tovariš Drenovec! No, tovariš Pavc, kaj pa vas žuli?«

»Šmihelčani bi radi vodovod, ki nam ga že tako dolgo obljubljajo. Pripravljeni smo pomagat s prostovoljnim delom, samo da bi imeli dobro pitno vodo. Mi poštarji marsikaj slišimo in vidimo. No, pa še drugič kaj!«

Oddolžitev jezikoslovcu Koštialu

Ob zborovanju slovenskih slavistov v Novem mestu je domače Pedagoško društvo odkrilo spominsko ploščo znanemu slovenskemu jezikoslovcu prof. IVANU KOŠTIALU. Plošča je vzidana na hiši, kjer je pokojnik stanoval svoja zadnja leta, na Cesti herojev (prej Seidlova) št. 13. Zbrane slaviste in Novomeščane, ki so se zbrali v lepem številu, je pozdravil preds. Pedagoškega društva prof. Janez Andoljšek. O življenju in delu prof. Koštiála je govoril univerzitetni profesor dr. France Tomšič (njegov govor prinašamo na 4. strani). Učiteljski pevski zbor je zapel dve pesmi, zastopnik občine je pa ploščo prevzel v varstvo občinskega ljudskega odbora.

Novomeški živilski trg

Ponedeljkov trg v Novem mestu je bil bolj podoben cvetličnemu kot živilskemu trgu. Bilo je vse polno rož, predvsem krizantem najlepših barv in raznih velikosti. Razen tega je bilo nekaj stojnic pletenin in lončarskih izdelkov. Od živil so prodajali le: jajca po 23 din, solato v glavicah po 15 din, kislo repo po 20 din krožnik, kislo zelje po 20 din krožnik, kostanj po 30 din kg, mleko po 30 din liter, orehe po 150 din firkl.

Na sejmišču je bilo tako živahno kot še nikoli letos. Pripeljali so naprodaj 1410 prašičev, prodali pa 1198 glav. Za manjše prašičke so zahtevali od 3.200 do 5.000 din, za večje pa od 5.500 do 14.000 din. Kupci so prišli celo s Hrvaškega, iz okolice Karlovca in iz Splita.

Brez vozniškega dovoljenja

Roman Tomšič je pred dnevi vozil osebni avtomobil Zadružnega trgovskega podjetja Novo mesto, ne da bi imel potrebni izpit. Pri Mačkovcu je zavozil v levo stran ceste. Izruval je obcestni kamen, na avtomobilu pa je okoli 60.000 din škode.

Gradnja novih stanovanj v Črnomlju

Nasproti tovarne »ZORA« bodo zgradili osemstanovanjski blok. Gradnjo je prevzelo Belokranjsko gradbeno podjetje. Ker se je lastnik zemljišča branil prodati stavbni prostor in je bil potreben razlastitveni postopek, se je pričetek gradnje zavlekel za več kot dva meseca.

Nedaleč stran, ob cesti Črnomelj - kolodvor, bo zgradil občinski ljudski odbor šeststanovanjski blok. Tudi tega bodo kmalu začeli graditi.

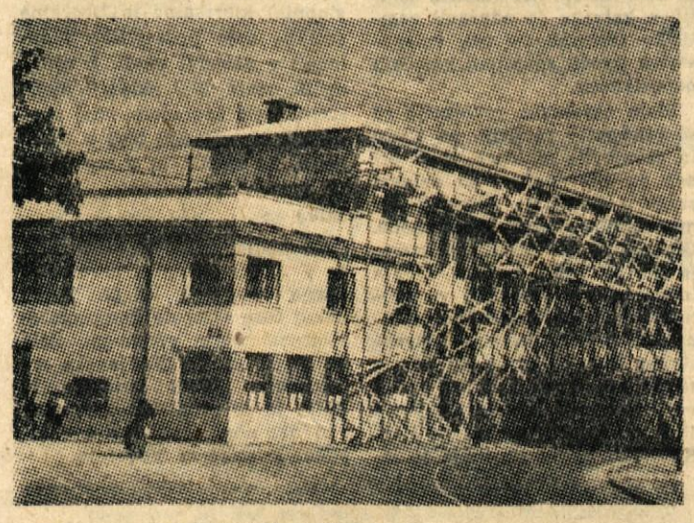

Nadzidano nadstropje Industrije obutve v Novem mestu je gotovo — še nekaj obrtniških del, pa bo prizadevni kolektiv novomeških čevljarjev znatno povečal svojo proizvodnjo.

Nezgodno zavarovanje šolarjev

V 10 letih je dobilo nad 18.000 šolskih otrok več kot 35 milijonov dinarjev nezgodnih zavarovalnin

Mladina je vedno zelo razigrana in razgibana, pa tudi smela. Tega ji prav gotovo ne more nihče zameriti, ker je to njena značilnost in pravica. Vendar je ta živahnost, neizkušenost in nepreudarnost zanjo kaj lahko usodna. Pogoste so namreč nezgode tako pri otrocih, kakor tudi pri mladih ljudeh. V časopisih o tem večkrat beremo ih smo tudi sami čestokrat priče takim nesrečam. Posledice zaradi raznih nezgod so lahko prav težke: trajna nezmožnost za delo ali pa celo smrt.

Seveda pa ima nezgoda za posledico tudi še nepričakovane denarne izdatke in v zvezi s tem poslabšanje gmotnih razmer v družini.

Zato je potrebna gmotna zaščita mladine in staršev ob nesreči. Kmalu po osvoboditvi je Državni zavarovalni zavod — DOZ — uvedel na šolah nezgodno zavarovanje in je letos od tega poteklo že 10 let. Pri nas je malokatero zavarovanje doseglo tolikšen razmah in si pridobilo toliko popularnosti kot to. Zato danes ni šole v Sloveniji, ki ne bi izvedla tega zavarovanja, verjetno pa tudi ni šole, v kateri ne bi bila izplačana vsaj ena odškodnina. DOZ je v Sloveniji v tem času izplačal v več kot 18.000 primerih poškodb nad 35,000.000 dinarjev odškodnine, kar zgovorno dokazuje, kako potrebno in koristno je to zavarovanje.

Kakšni so pogoji nezgodnega zavarovanja, oziroma kakšna je zavarovalna zaščita?

Učenci in dijaki se priglasijo v zavarovanje že takoj ob začetku šolskega leta; zavarovanje traja ves čas pouka in preko počitnic še 30 dni po začetku naslednjega šolskega leta. Prispevek vplačajo pri vpisu v šoli in znaša 50 ali 100 dinarjev za vse šolsko leto. Jamstvo velja za nezgode, ki bi se pripetile učencu ali dijaku v šoli, doma ali kjerkoli, pri igri, delu, športu itd.

Pri vplačilu 50 din znaša odškodnina 100.000 dinarjev za primer popolne trajne delovne nezmožnosti za delo, 10.000 dinarjev je zagotovljenih, če zavarovanec umre zaradi nezgode in do 3.000 dinarjev povrne DOZ na podlagi predloženih računov in potrdil za stroške zdravljenja — zdravnik, zdravila, bolnišnica, prevozi itd., ki so nastali v zvezi z nezgodo. Če pa stroškov za zdravljenje ni bilo, ker se je poškodovanec zdravil brezplačno pri socialnem zavodu, izplača DOZ prispevek za nego, in sicer dnevno po 25 dinarjev oziroma 50 dinarjev, od osmega dne dalje, ko je postal učenec ali dijak nesposoben za šolsko delo, toda največ za 100 dni. Pri vplačilu premije 100 din se gornji zneski podvoje.

Torej je kakršnakoli odškodnina iz zavarovanja šolske mladine v popolni neodvisnosti od morebitnih dajatev socialnega zavoda in so učenci in dijaki socialno zavarovanih ali nezavarovanih staršev v svojih pravicah popolnoma izenačeni in je zavarovanje zato za ene kot druge enako koristno in potrebno.

Razen gmotnega učinka ima to zavarovanje za našo mladino tudi vzgojni pomen, ker jo uči spoznavati, da je gospodarska moč v skupnosti, kjer smo eden za vse, vsi za enega. Nezgodno zavarovanje pa seveda opominja tudi k stalni previdnosti.

Starši in vzgojitelji! Že v začetku šole pomislite na potrebno zaščito šolske mladine. Učenci in dijaki naj oddajo čimprej prispevek za zavarovanje na šoli. Vsako odlašanje postane lahko usodno, saj često zadene nesreča predvsem tistega, ki ni zavarovan. To pa velja seveda tudi za učence in dijake, dokler niso prinesli v šolo premije za nezgodno zavarovanje.

Državni zavarovalni zavod
Podružnica Novo mesto

Vlomilca so hitro ujeli

V jutranjih urah 11. oktobra letos je drzen vlomilec vdrl v kletne prostore stanovanjskega bloka v Jerebovi ulici v Novem mestu in od tam vzel novo motorno kolo Moped. Plena pa se ni dolgo veselil, kajti že v nekaj urah so ga ujeli pri Radečah.

RAZPIS NAGRAD

Delavski svet podjetja **»KREMEN« NOVO MESTO** je sklenil, da bo dodelil **nagrado 10.000 do 100.000 din najditelju novega, do sedaj nepoznanega nahajališča kremenčevega peska (vareš), keramične gline, bentonita, roženca (kvarcita), glinenca, marmorja ali kakega drugega okrasnega kamna na področju okraja Novo mesto, pod pogojem, da ima ta najdba gospodarski pomen.**

Višino nagrade bo določila posebna komisija, sestavljena od zastopnikov OLO Novo mesto, ObLO Novo mesto in zastopnika podjetja. Podjetje »KREMEN« bo na vsako prijavo poslalo na teren strokovnjaka. Na osnovi rezultatov raziskovalnih del bo komisija podeljevala nagrade.

Nagrada se podeli v spornem primeru tistemu najditelju, ki je prej pismeno ali ustmeno javil podjetju svojo najdbo. — S r e č n o!

Upravni odbor »KREMENA«

Tri srečanja z volivci

I

Na mnogih voliščih v dolenjski metropoli so se tisto lepo oktobrsko nedeljo začeli zbirati volivci že pred šesto uro. Mnogi so čakali, da volišča odpro in so potem živahno komentirali delo dosedanjega občinskega ljudskega odbora, najvažnejše naloge, s katerimi se bo najprej srečal novoizvoljeni odbor, dalje letino in lepo jesen; novomeške gospodinje in matere so kramljale o preskrbi, o otrocih, o gripi, o mnogočem...

Na vo lišču 3. volilne enote smo že v zgodnjih jutranjih urah srečali tovarišico Marijo Zupanec, preddelavko v novomeški tovarni perila. Volila je že med prvimi, zdaj pa je hitela domov, saj so jo kot gospodinjo in mater čakala mnoga domača opravila.

Kar zaustavili smo jo in jo prosili za kratek pomenek. »Da naj vam kaj povem o delu dosedanjega občinskega ljudskega odbora? O, prav rada«! Stopila sva malce po mestu, medtem pa mi je pripovedovala preprosto, iskreno:

»Kar ozrite se naokoli in videli boste, kako se je v zadnjih letih močno spremenila podoba našega mesta ob Krki. Čistoča, lepo urejeni nasadi, nove fasade stanovanjskih hiš, mnoga nova stanovanja ...« Pri tem se je ozrla vame in strogo pripomnila: »Da, zgradili smo mnogo novih stanovanj, le pri razdeljevanju teh je občinski ljudski odbor ali kdorkoli že, vse premalo upošteval potrebe delavskih družin ...«

Potem pa nam je tovarišica Zupančeva pripovedovala o tem, kakšno je bilo mesto ob Krki takoj po osvoboditvi, zdaj pa že »toliko nove industrije, ki je bila pri nas pred vojno skorajda nepomembna. Pri vsem tem pa občinski možje niso pozabili okoliških vasi in zaselkov, v katerih je prav v zadnjih letih povsod zasvetila električna luč. Sama ne vem, koliko so vložili za nove vodovode, ceste in pota, toda zdi se mi — to sem slišala na našem zboru volivcev —, da so dali za to težke milijone in — ne zaman ... In šole, zdravstveni domovi, da, na vse to ne smemo pozabiti in res moram reči, da so se občinski možje pošteno trudili ...«

Malce se je zamislila, potem pa nadaljevala:

»Premalo pa je občinski ljudski odbor reševal probleme zaposlenih novomeških žena. Me gospodinje, žene in matere menimo, da bi morali pri nas že imeti moderno pralnico. Vi moški pač ne veste, koliko truda in časa izgubimo prav s primitivnim načinom pranja ... In tržnica! Tudi ta je nujno potrebna v našem mestu. Sicer so jo že začeli graditi, lepe denarje so vložili vanjo, zdaj pa vse delo stoji ...«

»In kako je s preskrbo z osnovnimi živili?«, smo jo vprašali.

»Preskrba v našem mestu pa še nikakor ne gre. Novi občinski ljudski odbor in okrajna poslovna zveza bosta morala vsekakor urediti, da bodo prišle na naš trg okoliške kmetijske zadruge. Ker doslej v glavnem tega ni bilo, privatni kmetje lahko navijajo cene. Pa tudi na mladino bomo morali vsi skupaj bolj misliti. Če imamo že zdaj«, je nadaljevala tovarišica Zupančeva, »toliko modernih odprtih igrišč, zakaj ne bi imeli še zaprte dvorane, kjer bi se naša mladina kulturno in prosvetno izživljala ...«

Želel sem ji še srečo in že se je zgubila med množico volivcev-mladincev, ki so šli v večjih skupinah prvikrat na volišča ...

II

Na vo lišču na II. novomeškem terenu smo nato ustavili kar prvega volivca, ki je prišel z volišča. To je bila tovarišica Karlina Cigojeva.

»Če boste kaj pisali«, nam je dejala prijazno, »ne pozabite napisati to, da je naš občinski ljudski odbor storil vse, kar je mogel, da smo elektrificirali okoliške vasi, obnovili vodovod, ceste, šole ... Menim, da bo moral tudi novi občinski ljudski odbor nadaljevati to delo. Mislim predvsem na slabe šolske prostore v Šmarjeti, na slabo električno luč po nekaterih okoliških vaseh, še na bolj široko zdravstveno mrežo ...«

»In še druge naloge?« smo ji vpadli v besedo.

»Vsekakor bomo morali vsi skupaj v prihodnje bolj poglobiti delavsko in družbeno upravljanje. Mislim na delo naših potrošniških svetov, ki so zdaj več ali manj le nekakšni administrativni organi, ne pa to, kar bi resnično morali biti: usmerjevalci za pravilno in boljšo preskrbo naših meščanov ...«

»Mislite torej na boljši razvoj, na boljše delo trgovske mreže v Novem mestu?«

»Da, prav na to! Le-ta namreč pri nas še močno šepa!«

Prijazno smo se poslovili, tovarišica Karlina pa nas je še povabila, da jo obiščemo v tovarni, kjer dela.

III

V Straži pri Novem mestu smo dan pred volitvami srečali moža srednjih let z živahnimi očmi. Sedli smo za mizo in bili z njim kaj kmalu v živahnem pogovoru.

Franc Kren je mali kmet iz Drganjih sel pri Toplicah. Živahen in razgledan možakar, ki vedno govori pošteno in iskreno. Ko smo prižgali cigarete, se je mož razvnel in pripovedoval:

»Mi v Drganjih selih, kjer smo v glavnem gozdni delavci in mali kmetje, zdaj nismo več pozabljeni. Pomislite: v Drganjih selih smo pred tremi leti odprli šolo; zdaj našim otrokom ni treba hoditi uro daleč v Gornje Sušice. Tudi luč, ki smo jo čakali vsa predvojna in povojna leta smo sedaj dobili. In da ne pozabim — sredi vasi lepo urejeni vodovod.«

Z njegovega obraza, iz njegovih živahnih oči smo brali zadovoljstvo nad tem, da tudi pridni ljudje v Drganjih selih niso več tako pozabljeni kot nekdaj.

»Kako pa kaj vaša kmetijska zadruga«, smo mu vpadli v besedo.

»Ta pa nas je mnogo naučila«, je dejal prijazni Kren. »Iz leta v leto imamo večje hektarske donose, predvsem pri krompirju. Le agronoma, tega bi hoteli, da bi nas naučil še boljšega gospodarjenja, in pa stalnega zdravnika v Toplicah.«

»Vprašate, katere bodo najvažnejše naloge našega novega občinskega ljudskega odbora?« Iskreno se je nasmehnil in dejal:

»Te ne bodo majhne! Kot kmet menim, da bomo morali vsi skupaj posvetiti še več pozornosti terenu, kako še bolj izkoriščati zemljo, da bo rodila čim več. Dalje bomo morali urediti po naših vaseh in zaselkih male asanacije, naše zadruge pa naj bi poskrbele za nekaj več plemenske živine. Prepričani smo,« je dejal tovariš Kren, »da bomo uspeli tudi v tem, saj smo na predvolilnih zborih pokazali veliko zanimanje za vse probleme s področja kmetijstva. Še več: dali smo precej dobrih predlogov za še bolj uspešno gospodarjenje.«

Ko smo ga vprašali, kakšni bodo volilni izidi, nam je kratko odgovoril.

»Ob osmi uri bo pri nas volilo vseh 134 volivnih upravičencev. Občinska volilna komisija v Straži bo imela uro kasneje že ves volilni material. O tem sem trdno prepričan!«

In res, ko smo se naslednjega dne zanimali za potek volitev v občinski zbor na volišču v Drganjih selih, smo se prepričali, da je tovariš Kren govoril odkrito in pošteno, kot zmeraj. Ljudje tod so 100% volili prvi v vsem novomeškem okraju, razen volivcev male vasi Planina pri Črnomlju.

Slavo Kobe

Revolucionarno valovanje na Dolenjskem

pod vplivom Oktobrske revolucije

2

Dr. Karel Slanc je 6. junija 1896 objavil v »Slovenskem narodu« obširen dopis »Kam gremo!«, v katerem je poročal, da je »učitelj veronauka gimnazijske mladeži, doktor teologije ... naučil mladega, negodnega kaplana, kako naj župljane in tudi otroke s seboj pripelje, on sam sedi sredi te črede ter hujska k najljutejšemu sovraštvu proti največjim revežem naše družbe...« Na koncu je dr. Slanc ugotovil: »Rimska hierarhija še ni nikdar zmagala proti kaki časovni ideji... Kam gremo?« Socialistični »Delavec« pa je v članku »Klerikalcem v spominsko knjigo«, 10. junija 1896, med ostalim zapisal: »Opozarjamo pa vas, klerikalna gospoda, ne zlorabljajte pesti kmečkih trpinov, ki dandanes še v nekaterih krajih gredo čez drn in strn za vami, da ti ljudje morda v prihodnje, ko spoznajo vaše črne nakane, ne poskusijo svojih pesti na vaših glavah. Kakor sejete, tako boste želi...«

Ko so se bližale volitve, so klerikalne »Dolenjske novice« 1. februarja 1897. opozarjale, »da bodo prav posebno pritiskali tako zvani socialni demokrati... Tudi v Novem mestu jih imamo... Glavno gnezdo jim je delavnica črevljarskega mojstra Stefanoviča...« Na ta napad je »Delavec« duhovito odgovoril 8. februarja 1897. V nedeljo 7. februarja je bil v gostilni Kovač »Pri pošti« napovedan socialističen shod, ki pa ga je okrajno glavarstvo prepovedalo. Dovoljen je bil šele 21. februarja, en sam dan pred volitvami, na katerih so v Novem mestu za peto kurijo dobili socialni demokrati 14 glasov, klerikalci 51 in liberalci 74 glasov. (»Dol. novice«, 1. III. 1897.)

Čez nekaj tednov so bili socialni demokrati izvoljeni v odbor novomeške okrajne bolniške blagajne. V dopisu iz Gotne vasi so se prvič javili tamkajšnji pristaši socialne demokracije. Dopisnik iz Šmihela pa je ošibal hujskaškega kaplana, ki se je oborožil celo z revolverjem. (»Delavec«, 8. IV. 1897.)

Pred volitvami 12. dec. 1900 je bil 22. 11. v Novem mestu »volilni shod, na katerem je bila kandidatura sodruga Kopača soglasno sprejeta.« (»Delavec«, 1. XII. 1900.) Vršil se je menda v Bršljinu v gostilni Drenik, po domače Čefidelj. Socialisti so v Novem mestu dobili že 49 glasov, klerikalci 54 in liberalci 96 glasov. V sosednji občini Šmihel — Stopiče pa je za socialno demokracijo glasoval en volivec.

V tem času so bili v Novem mestu socialistični agitatorji: mizar Matko Malovič, ki je presedlal v klerikalno stranko, čevljar Kristan in Štefanovičevi čevljarski pomočniki, med njimi zlasti Matoh, ki se je vsako leto na 1. maj v salonski suknji z rdečo kravato in rdečim nageljem v gumnici sprehajal po

Franček Saje

mestu. V naslednjih letih pa je moč socialne demokracije v Novem mestu nekoliko padla, da pri državnozborskih volitvah l. 1907 niti ni nastopila.

Okrog leta 1907 je v novomeško tiskarno prišel socialist Alojz Eksler, ki je v tiskarni, v kateri je delalo takrat okrog 20 delavcev, pridobil nekaj pristašev, med njimi tudi Franceta Pintarja (Podatki F. Pintarja). Med ostalo novomeško mladino pa je začel širiti socialistične ideje akademik Vladimir Švajger, ki je umrl že leta 1908, po njegovi smrti pa je njegovo delo nadaljeval njegov brat jurist Stanko Švajger.

Pri deželnozborskih volitvah l. 1908 so novomeški socialisti zopet nastopili. Njihov kandidat je bil Fran Šifrer, železniški skladiščni mojster v Novem mestu. Dobili pa so le 26 glasov.

Z intenzivnejšim delom med mladino se je socialistično gibanje vse bolj krepilo. L. 1911 je bila v gostilni pri Müllerju nad novomeškim kolodvorom ustanovljena podružnica Splošne delavske zveze »Vzajemnost« (Podatki S. Švajgerja in F. Pintarja). Na seji osrednjega odbora »Vzajemnosti« v Ljubljani 14. II. 1912 so ugotovili, da ima novomeška podružnica »uže tudi blizu 100 članov«. V svojih socialističnih strokovnih organizacijah pa so bili organizirani dolenjski železničarji in novomeški tiskarji. (»Naši zapiski« 1914, str. 114.)

Na državnozborskih volitvah l. 1911, je socialistični kandidat Ivan Mlinar iz Ljubljane dobil v volilnem okraju Metlika — Črnomelj — Novo mesto 54 glasov. Na deželnozborskih volitvah l. 1913 pa je v novomeškem volilnem okraju že 164 volivcev glasovalo za socialno demokratsko stranko, čeprav ni na vsem Dolenjskem zaradi pomanjkanja denarja in agitatorjev priredila niti enega volilnega shoda.

Mirnopeško presenečenje

V Šentjurju pri Mirni peči je l. 1896 agitiral za socializem neki kmet in tudi pridno dopisoval v »Delavca«, ki je 8. februarja 1897 objavil njegov prvi dopis. Dopis je cenzura v veliki meri zaplenila, da zijajo v njem precejšnje bele lise. Dopisnik je razkrinkal mirnopeškega župnika Valentina Berganta, na kakšen način je začel akcijo za zidavo nove cerkve. »Pretečeni teden, ko je bilo pri nas spraševanje za velikonočne listke, bilo je pravzaprav spraševanje le za denar: nikdo ni dosti globoko segel v žep... Dne 17. pr. m. je gospod župnik raz lece obiral »Delavca« in tiste, ki »Delavca« čitajo. On je rekel, da je veliki greh »Delavca« brati... Toliko za danes, prihodnjič več. V imenu Mirnopečanov: G-c, kmet v Št. Jurji.« (Ker nisem uspel ugotoviti dopisnika, prosim starejše Mirnopečane, da sporoče njegove podatke.)

Ta pionir socializma v mirnopeški občini je 16. julija 1897 objavil nov dopis, v katerem je duhovito odgovoril mirnopeškemu kaplanu Martinu Nemaniču, ker ga je z lece napadel in obrekoval. Podpisal se je »F. G., kmet«. Podobnih dopisov je še nekaj objavil v »Delavcu«.

Uspeh tega njegovega truda se je zlasti pokazal pri volitvah 1. 1900, ko so socialisti in naprednjaki postavili skupno listo ter s 198 glasovi premagali klerikalce, za katere je glasovalo le 127 volivcev. Ta zmaga je zaskrbela celo ljubljanskega škofa dr. Jegliča, ki je ves presenečen 15. decembra 1900 zapisal v svoj dnevnik:

»Socijaldemokratstva je mnogo. Ne čudim se za Zagorje in okolico ali za Jesenice ali Idrijo in Ljubljano, kjer so rudokopi in tovarne, ali čudim se za nekatere druge, da je precejšnje socijaldemokratskih glasov: Mirna peč 198... Novo mesto 49... Sedaj moramo našo organizacijo izpopolniti. O tem bomo razgovarjali na dekanijskem shodu...«

In potem je slovenski klerikalizem začel novo ofenzivo, s katero je utrdil svoj politični položaj in zavrl začetni razmah socialne demokracije na Dolenjskem.

DOLENJSKE TOPLICE

V Dolenjskih toplicah se je poleti l. 1905 nekaj dni zdravil Josip Kopač, urednik in upravnik »Rdečega praporja«. Po svoji vrnitvi je 4. avgusta 1905 objavil v »Rdečem praporju« dopis iz Toplic na Dolenjskem, v katerem je kritiziral občinsko upravo in zlasti »bojevitega župnika«, ki se zaletava v vse napredno in tudi v bralno društvo, ustanovljeno tega leta. V številki 11. avgusta 1905 pa je »Rdeči prapor« poročal, da so duhovniki v Toplicah zaradi kratkega Kopačevega bivanja v Toplicah prihodnjo nedeljo že grmeli v cerkvi proti njemu, da bi ljudi odvrnili od socialistične okužbe.

KOSTANJEVICA

Prvi socialni demokrati v Kostanjevici so se imenovali »rudeča straža«. Sestavljala sta jo čevljar Jože Cvelbar, ki je v Kostanjevici in okolici širil »Delavca«, in študent Oražem, ki je na Dunaju študiral medicino ter po Cvelbarjevih podatkih začel objavljati l. 1896 v »Delavcu« odlične in številne dopise. V njih sta zlasti prijemala župnika Damijana Pavliča, ker so bila njegova dejanja v očitnem nasprotju s krščanskimi nauki, ki jih je širil.

Josip Cvelbar je z več farani 27. aprila 1896 poslal na škofijski ordinariat vlogo proti župniku Pavliču. Ko je ordinariat Pavliča obvestil o pritožbah, je župnik 27. maja 1896 odgovoril, da je »Jože Cvelbar socialist skoz in skoz in raznaša in priporoča »Rodoljuba« in Delavca« po celi fari in zagovarja načela teh časnikov kakor edino prave in svete. Podpisani je bil primoran ga že svariti in opominjati in ker to ni pomagalo, bil sem primoran očitno iz prižnice farane svariti... Žalj Bog, da se taki ljudje ne dobivajo samo po mestih, ampak celo po gorskih vaseh...« Na pritožbo, da stalno poseda v gostilni, ljudi pa zmerja s pijanci, se je takole zagovarjal:

»Na daljno ovadbo, da sedim popoldan in zvečer v gostilni, pa odgovarjam prav kratko. Znano je, da Kostanjevica nima pitne vode, zakaj Krka, katera skoz Kostanjevico teče, je tako grda in ostudna, da, kdor jo le en dan v poletnem času ogleduje, je ne more piti, če bi bil še tako žejen, zakaj po vodi vidiš plavati mrtve mačke, prešiče, še celo krepane konje, vrh tega pa še perejo od izvirka Krke naprej perilo, konje in poleti je Krka živa samih ljudi, ki se v nji kopljejo...«

L. 1900 so socialisti dobili v Kostanjevici le 2 glasova, l. 1911 pa že 39.

METLIKA

V Metliki je socialna demokracija že zgodaj imela svoje prve somišljenike. Klerikalni »Slovenec« je 17. februarja 1897 v dopisu iz Metlike poročal: »Tudi pri nas smo že tako srečni, da prihajajo k nam socialno demokratične »cajtenge«. Nekateri Metličani so zelo navdušeni za socialno demokratični nauk...«

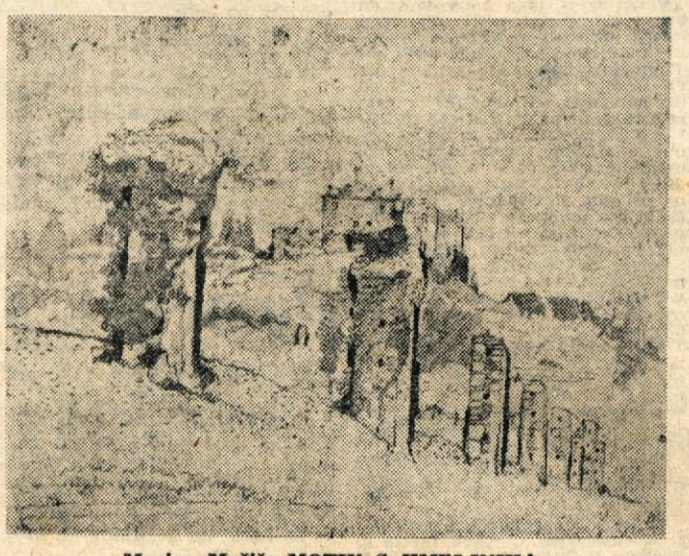

Marjan Mušič: MOTIV S HMELJNIKA

L. 1905 je v Metliko prišel mizarski pomočnik Evgen Korenčič, ki je z domačinom Francem Prusom spomladi 1906 ustanovil socialistično Delavsko izobraževalno društvo »Danica«. Društvo je štelo 40 članov, konec l. 1907 pa se je razšlo, ko sta predsednik in tajnik odšla iz Metlike. (»Dolenjski list«, 27. IV. 1956.) Vendar je socialna demokracija obdržala v Metliki svoje pristaše, saj je pri državnozborskih volitvah l. 1911 dobila tam 28 glasov.

MOKRONOG

Pionir socialistične ideje v Mokronogu je bil čevljar Franjo Strupek, rojen l. 1863 v Slepšeku. S trebuhom za kruhom je šel na Dunaj in dlje časa delal na železnici. Tam je postal socialni demokrat in se z naprednimi idejami vrnil domov. Umrl je l. 1922. (Podatki vdove Micke Strupek in S. Majcna.)

Kaplan dr. Jože Jerše je 1. januarja 1897 zbral v Mokronogu rokodelske pomočnike in mojstre, da bi ustanovil klerikalno delavsko društvo. Načrt je s svojim nastopom preprečil socialist Franjo Strupek. »Ta poudarja, da ima društvo le namen, zmešati štreno pri državnozborskih volitvah, da bi zaslepljeni delavci in obrtniki oddali svoje glasove klerikalnemu kandidatu.« Zato je kaplan 24. januarja sklical nov sestanek, na katerem je kar začel vpisovati člane. Zopet je nastopil Strupek, »da je to društvo le pesek v oči delavskim stanovom, da jih hoče le odvrniti od pravega smotra in cilja... V št. 3 »Domoljuba« t. l. pa je g. kaplanček na »katoliški podlagi« napadel našega sodr. Strupeka...« (»Delavec«, 16. II. 1897.)

Na državnozborskih volitvah l. 1900 je socialna demokracija doživela velik triumf. Dobila je kar 75 glasov, klerikalci pa samo 41 in liberalci 83. Tudi v sosednjih kmečkih občinah je socialna demokracija tedaj dobila več glasov: Trebelno 13, Šentrupert 2, Tržišče pri Mokronogu 3 in Šentjanž 2, čeprav je bilo povsod veliko klerikalno nasilje nad volivci in potvorbe s tako imenovanimi razcepljenimi glasovi. Tako so samo v Mokronogu »zavrnili 16 volivcev, ki so glasovali za Kopača, ker je bilo na listkih napisano »opravitelj« namesto »upravitelj« !! (»Delavec — Rdeči prapor«, 21. XII. 1900.) Torej je takrat socialna demokracija v Mokronogu v resnici dobila celo 91 glasov in je bila najmočnejša stranka.

OSTALI KRAJI

Iz volilnih izidov je razvidno, da je socialna demokracija tudi drugod imela svoje pristaše.

V sodnem okraju **Krško** je pri volitvah l. 1911 dobila 20 glasov.

V sodnem okraju **Trebnje** je l. 1900 prejela 2 glasova, l. 1911 pa 6.

V sodnem okraju **Velike Lašče** je samo l. 1900 dobila 1 glas, in sicer v Dobrepolju.

V sodnem okraju **Črnomelj** je samo l. 1911 dobila 1 glas.

V sodnem okraju **Kočevje** je socialno demokratska stranka l. 1900 zbrala 30 glasov, l. 1911 pa so se njeni glasovi dvignili na 226.

V sodnem okraju **Stična** je l. 1907 dobila 22 glasov, l. 1911 pa 10.

Edino sodna okraja **Žužemberk** in **Ribnica** sta pri vseh volitvah ostala brez socialno demokratskih glasov. Največ socialističnih glasov pa so dali obrobni dolenjski sodni okraji, ki so bili pod neposrednim vplivom industrijskih središč v trbovljskih revirjih in Ljubljane, kjer je bilo socialistično gibanje najbolj razvito.

V sodnem okraju **Radeče** je JSDS l. 1900 nabrala 12 glasov, l. 1907 že 150, l. 1911 pa 47.

V sodnem okraju **Litija** je za JSDS l. 1900 glasovalo 821 volivcev, l. 1907 celo 1130, ker so se zaradi kandidature Ivana Cankarja liberalci odpovedali svoje kandidature, l. 1911 pa 813 volivcev.

V sodnem okraju **Ljubljana**, ki je obsegal tudi del Dolenjske, je socialno demokratska stranka l. 1900 dobila 233 glasov, l. 1907 že 991 (liberalci le 537) in l. 1911 celo 1355, zopea nekaj več kot liberalci in dobro četrtino klerikalnih glasov.

Takšno je bilo socialistično gibanje na Dolenjskem do prve svetovne vojne. Skoraj po vseh kmečkih predelih je pognalo vsaj prve klice, v nekaterih krajih, kjer je bilo nekaj delavstva, pa so se že formirala socialistična jedra.

Odmevi Oktobrske revolucije

Med prvo svetovno vojno l. 1914—1918 so dolenjski kmetje in delavci na raznih bojiščih krvaveli za tuje imperialistične interese. Doma so njihove družine trpele lakoto in pomanjkanje. Župnišča in klerikalni župani so vneto podpirali nasilje avstrijske soldateske z ovadbami »srbofilov«, sodelovali so pri rekvizicijah, agitirali za vojna posojila itd. — za zmago katoliške črnožolte monarhije. Ko pa je njena zmaga spomladi l. 1917 postala že dvomljiva, so klerikalni voditelji s tako imenovano Majniško deklaracijo želeli notranjo preureditev Avstro-Ogrske, po kateri naj bi ta ječa narodov postala država zadovoljnih narodov, da je ne bi mogle zavezniške države razkosati, če bi jo premagale.

Nezadovoljni ruski delavci in vojaki so 12. marca 1917 zrušili carizem. Buržoaznodemokratična revolucija je 7. novembra prerasla v socialistično. Kongres sovjetov je 8. novembra sprejel deklaracijo ljudstvu in vladam vseh vojskujočih držav, v kateri jim je predlagal premirje in sklenitev miru, hkrati pa delavce pozival, naj pomagajo, da se stvar miru izvede do kraja in da se ljudske množice rešijo vsakršne sužnosti ter vsakršnega izkoriščanja. Hkrati je kongres sprejel odlok o zemlji, s katerim je odpravil zemljiško lastnino in vsa veleposestva izročil sovjetom kmečkih odposlancev.

Ideje oktobrske revolucije so se bliskovito razširile po svetu in vzvalovile množice. Tudi pri nas na Slovenskem so delavci začeli s stavkami, prirejali demonstracije in mirovne shode. Gibanje za Majniško deklaracijo se je proti željam njenih iniciatorjev spremenilo v revolucionarno demokratično gibanje, ki je zahtevalo mir, samostojno jugoslovansko državo in republiko. Vrstili so se veliki vojaški upori. Dne 1. februarja 1918 so se uprli mornarji v Boki Kotorski, 12. in 13. maja je izbruhnil upor v 17. polku v Judenburgu, 13. maja v Moravi, 23. maja v Radgoni, do uporov pa je prišlo tudi drugod. Čeprav so biti ti upori zadušeni, niso bile zatrte revolucionarne ideje, ampak so se vse bolj širile.

V teh vojaških uporih so sodelovali tudi mnogi Dolenjci. Precej Dolenjcev, ki so bili v ruskem ujetništvu, pa je doživelo boljševiško revolucijo in v njej celo sodelovalo. Ti ljudje so ob razpadu Avstrije med nezadovoljno ljudstvo prinesli revolucionarne ideje, katerih so se dolenjski kmetje in delavci na veliko oklepali in se po njih ravnali.

Jugoslovanska socialnodemokratska stranka je revolucionarne množice pustila na cedilu in podprla meščanske stranke pri utrjevanju buržoazne oblasti. JSDS namreč ni bila revolucionarna stranka, ker je bila okužena z reformizmom avstromarksizma. Njen prvak Josip Kopač je na proslavi narodne osvoboditve 29. oktobra 1918 množico na Kongresnem trgu v Ljubljani pozival: »Nastopajmo mirno in dostojno, ne povzročajmo nikakih rabuk.« (»Slovenec«, 30. X. 1918.)

Predstavniki JSDS so z zastopniki klerikalne in liberalne stranke nato prijateljsko sodelovali v narodni vladi. Z njimi so 10. maja 1919 sklenili medstrankarski sporazum, »naj prenehajo strankarski boji v časopisju, na shodih in v zasebnem življenju.« (»Slovenec«, 11. V. 1919.)

To sodelovanje z buržoazijo je v JSDS okrepilo revolucionarno opozicijo, ki pa je še nekaj časa sklepala kompromise z desničarskim vodstvom. Šele 2. marca 1920 je ljubljanska organizacija JSDS izstopila iz JSDS in se proglasila za sestaven del nove Delavsko socialistične stranke za Slovenijo.

Te dni proslavljamo 40. obletnico Oktobrske revolucije, ki pomeni prelomnico v zgodovini človeštva! Njen odmev je bil silovit po vsem svetu, saj smo ga čutili tudi v naših krajih. — Na sliki: Vladimir Iljič Lenin in N. K. Krupskaja v krogu kmetov v vasi Gorki leta 1921

Dr. France Tomšič:

V spomin prof. Ivanu Koštialu

Novo mesto, prijazno mestece, ki se je zagozdilo v polotok, ki ga obdaja globoka in skrivnostno zelena Krka, je kulturno središče Dolenjske in ni redko zapisano na straneh slovenske literarne zgodovine. V tem mestu, položenem v lepo kotlino med Gorjanci, Rogom in vinorodnim gričevjem na severni strani, so se v daljni preteklosti mudili možje, ki so pomagali oblikovati slovensko književnost in slovenski knjižni jezik — spomnimo se Matije Kastelca in pridigarjev Rogerija, Svetokriškega in Hipolita — pa tudi ljudje, ki so si v poznejših časih pridobili delež v slovenski umetniški besedi — Valentin Vodnik, Simon Jenko, Dragotin Kette, Pavel Golia, Miran Jarc, Jože Cvelbar, Milan Pugelj, Slavko Grum, Anton Podbevšek. Danes Novo mesto odkriva spominsko ploščo popotniku iz tuje dežele pokojnemu prof. Ivanu Koštiálu, ki ga je usoda dvakrat pripeljala na bregove Krke in ga semkaj priklenila s službo in družinskimi vezmi za zadnja tri desetletja njegovega življenja in mu tukaj dala tudi poslednje domovanje. S spominsko ploščo hočejo Novomeščani počastiti njegov spomin ob osemdesetletnici njegovega rojstva in dati priznanje njegovemu delu. Za njegovega življenja so ga poznali kot svojevrstnega originala predvsem po njegovem delu na gimnaziji in so v veliki večini le malo vedeli, da prebiva med njimi učenjak, ki ima ob vsakdanjem krušnem delu in vsakdanjih skrbeh še druge, višje cilje, ki mu branijo, da bi se sredi kmečko-trgovskega pridobitnega prebivalstva dolenjske prestolnice predal fejaškemu uživanju življenja. Le zelo malo jih je bilo, ki bi bili slutili življenjsko tragiko moža, ki mu je usoda podelila darove in voljo, da bi postal občan velikega znanstvenega sveta, pa so ga tedanje ozke razmere, težave družinskega življenja in lastnega značaja vklenile v spone malega življenja malega podeželskega mesta, ki se ga, kakor bi sodil, vsa leta, ki jih je preživel tukaj pod Gorjanci, z neko svojevrstno skepso in nezaupljivostjo nikdar ni mogel popolnoma privaditi in mu je ostal nekako tuj.

Prof. Koštial je nadaljeval tradicijo tistih profesorjev slavistov na novomeški gimnaziji, za katere se znanstveno delo ne ustavi z diplomo na univerzi, ampak skušajo v skromnem okolju podeželskega mesta in odrezani od znanstvenih središč in velikih knjižnic nadaljevati na univerzi započeto delo. Med njegovimi predniki je nedvomno najznamenitejši p. Stanislav Škrabec, slavist, čigar ime je znano v znanstvenem svetu daleč izven slovenskih meja; na novomeški gimnaziji je učil v letih 1868—70 in je ravno v letnem poročilu novomeške gimnazije objavil svojo najpomembnejšo razpravo O glasu in naglasu našega knjižnega jezika v izreki in pisavi (1870). V Škrabčevem času je bil na tej gimnaziji znani slavist njegov redovni tovariš p. Ladislav Hrovat, le da je on učil tukaj neprimerno več časa, celih 31 let. O njem pravi prof. Grafenauer, da je bil v svojem času poleg Škrabca med svojimi stanovskimi tovariši najboljši poznavalec slovenskega jezika. Navedimo še dva jezikoslovca, ki sta prebila na novomeški gimnaziji drug za drugim vsak po osem let: Rajko Perušek (1882—90) in Luka Pintar (1890—98). Koštiál to vrsto neposredno nadaljuje, saj je prišel v Novo mesto kot suplent začetnik eno leto po Pintarjevem odhodu in ostal tukaj en semester.

Prof. Koštiál je po očetu Čeh, rojen pa je bil 27. julija 1877 v Gradcu in je tudi vse šole od ljudske šole pa do diplome, če izvzamemo prva dva semestra, ki ju je poslušal na Dunaju, opravil v Gradcu. V Novem mestu je služil samo v zimskem semestru 1899—1900, bil 1900—1902 suplent na II. drž. gimnaziji v Ljubljani, opravil med tem usposobljenostni izpit v juniju 1900 iz slovanske in klasične filologije, služil nato do 1909 na moškem učiteljišču v Kopru, od jeseni tega leta pa do jeseni 1919 je bil profesor na slovenskem moškem učiteljišču v Gorici, dejansko pa je bil v letih 1915—18 v vojaški službi, nazadnje pri vojaški cenzuri v Novem mestu. Dve desetletji do upokojitve je služil na novomeški gimnaziji in živel nato v pokoju do svoje smrti 1949 v Novem mestu, nazadnje v tej hiši, na kateri mu danes odkrivamo spominsko ploščo.

Študij slavistike na graški univerzi pri prof. Gregorju Kreku je bil odločilen za Koštiálovo znanstveno delo, ki se je usmerilo v etimologijo, imenoslovje in folkloro. Zanimivo je primerjati prof. Koštiála z njegovim vrstnikom rojenim Novomeščanom akademikom prof. Nahtigalom. Ta je izšel iz modernejše Jagičeve šole na Dunaju in imel srečo, da se je lahko posvetil akademskemu poklicu in ustvaril življenjsko delo, ki je kljub raznolikosti snovi in nekaterim nedokončanim delom pomembna in obsežna, po določenem sistemu obdelana celota, Koštiál pa je odšel naravnost v srednješolsko službo in prenašal, če gledamo to s stališča mladega znanstvenika, ki je prišel z univerze poln znanja in volje za znanstveno delo, tegobno tlako gimnazijskega poučevanja in se otepal z nešteto težavami podeželskega življenja. Vmes ga je zajela še vojaška služba in mu je vojna vihra v Gorici prizadejala vrhu tega še občutno materialno škodo. Zato ni čudno, da je podoba Koštiálovega dela precej neenakomerna. Članki in razprave, ki jih je priobčil do svetovne vojne (v Izvestju II. državne gimnazije v Ljubljani, Jagićevem Archivu, Izvestjih Muzejskega društva za Kranjsko, Vedi, Domu in svetu, Zeitschrift für österreichische Volkskunde) so po večini znanstvena dela. Na tej višini ostanejo tudi članki iz prvega desetletja povojne novomeške dobe (v Časopisu za slovenski jezik, književnost in zgodovino, Južnoslovanskem filologu, Zeitschrift für slavische Philologie, Geografskem vestniku). Poslej se ta znanstvena smer zalomi v poljudnoznanstvene članke, posvečene zlasti čiščenju knjižne slovenščine.

Kot dober poznavalec nemščine in furlanščine je raziskoval slovenske elemente v teh jezikih, pri furlanščini v sodelovanju s profesorjem graške univerze Karlom Štrekljem. Zelo pogost predmet njegovega razpravljanja so slovenska osebna imena, in sicer tista iz svetniških, rastlinskih in krajevnih imen. Med temi razpravami je tudi razprava o slovenskih osebnih imenih iz 12. stoletja. Prav tako ga zanimajo slovenska krajevna imena. Zasleduje tujo, zlasti nemško literaturo te vrste, ki zadeva imena s slovenskega ozemlja, poroča o njej in jo ocenjuje. Najboljša njegova jezikoslovna dela so po večini drobne etimologije, raztresene po različnih revijah, slovenskih, srbohrvatskih in nemških med leti 1918—1930. Ko je služboval v Istri, je pritegnila njegovo pozornost hrvatska glagolska literatura. O njej je pisal potem, ko je bil že v Gorici, tako o glagolskih listinah, zapiskih in napisih, o glagolskih istrskih matrikah, o čakavski Duhovni brambi in o glagolici na Slovenskem. V letih pred prvo vojno je napisal vrsto narodopisnih člankov, predvsem za Zeitschrift für österrechische Volkskunde (o dolenjskih narodnih primerjavah, o kletvicah, slovanskih, nemških, furlanskih in italijanskih, dalje o imenih pri raznih narodih za pastaričico, netopirja, žlico, gnoj, otavo itd.). V Fried. Kraussa »Anthropophyteia« je v letih 1905 do 1914 napisal okoli 50 člankov o erotičnem imenoslovju pri slovanskih in raznih neslovanskih narodih. V delih, ki so posvečena čiščenju knjižne slovenščine, se kaže hudega purista; pri širokem občinstvu je Koštiál najbolj znan ravno po tem, saj je njegov Slovniški in slovarski brus knjižne slovenščine izšel v petih letih kar trikrat. Sem sodijo še članki o časnikarski slovenščini, o Finžgarjevem jeziku in o slovenščini Vladimiria Levstika. Pozabiti ne smemo tudi njegovih člankov, ki posegajo na literarnozgodovinsko področje (o nekaterih Prešernovih pesmih, o Jurčičevih literarnih predlogah in o Jurčičevem Krjavlju).

Da bo podoba pokojnega prof. Koštiála kolikor toliko popolna, je treba omeniti še njegovo šolsko delo na novomeški gimnaziji. Njegovi učenci smo spoznali v njem profesorja, ki ga odlikuje znanje številnih jezikov in razgledanost v slovanski in klasični filologiji, pa tudi v vprašanjih s področja germanske in romanske filologije. Pri pouku literarne zgodovine se je držal načel biografske-zgodovinske metode, za estetske vrednote obravnavanih del pa žal ni imel pravega čuta, zato pa je bil toliko bogatejši in zanimivejši, kadar je govoril o jeziku.

Če pregledamo Koštiálovo delo v celoti, lahko mirno ugotovimo, da je segal daleč nad povprečje svojih kolegov na srednji šoli in da si je v slavistiki ustvaril lepo ime. Zaradi svojega znanstvenega in poljudnoznanstvenega slavističnega in narodopisnega dela, ki ga je opravljal v Novem mestu pa tudi že prej in zaradi svojega šolskega dela zasluži, da ga kraj, ki mu je postal prava domovina, ob osemdesetletnici rojstva počasti in mu tako izkaže zasluženo priznanje za njegovo delo.

Bogat pridelek na šentjernejskem polju

Letos spomladi je huda slana osmodila krompirjeve nasade, v poletju je pritisnila suša, nato pa je še toča naredila občutno škodo. Kljub temu je letošnji pridelek krompirja zelo bogat. Najboljši dokaz za to je udeležba kmetovalcev na republiškem tekmovanju s krompirjem, pri katerem so dosegli res lepe rezultate.

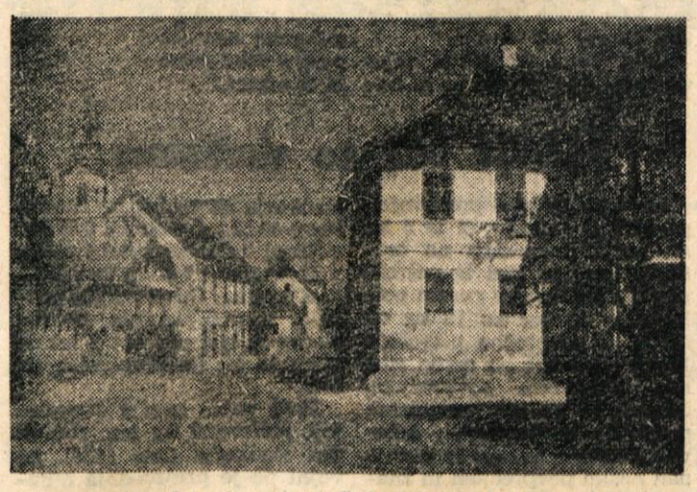

Pozdrav iz Šentjerneja...

V prvi skupini, za katero je bila predpisana norma 30.000 kg na hektar, je 25 naših udeležencev tekmovanja doseglo povprečni hektarski donos 32.796 kg. Najbolj so se izkazali **Vrtačič Janez** s Pristavice, ki je pridelal 47.464 kg krompirja na hektar, **Pavlič Jože** z Vratnega, 46.320 kg, **Vide Jože** iz Šentjerneja 44.464 kg, **Vide Franc** iz Žvabovega 43.421 kg, in **Judež Karel** iz Praproč, 40.451 kg.

V drugi skupini, za katero je bila predpisana norma 25.000 kg na hektar, je 35 udeležencev doseglo povprečni hektarski donos 29.329 kg. Najboljši pridelek so imeli **Durjava Peter** iz Šentjerneja, 42.780 kg, **Radkovič Vinko** iz Dol. Brezovice, 38.826 kilogramov, **Fabjan Ivan** iz Dol. Gradišča, 37.929 kg, **Krhin Franc** iz Dol. Gradišča, 37.593 kg, in **Lindič Jože** z Drame, 37.513 kg. Nad 34.000 kg so dosegli še **Vene Matija** iz Žvabovega, **Luzar Franc** iz Dol. Stare vasi, **Potočar Jože** iz Gor. Stare vasi, **Zagorc Jože** iz Gor. Stare vasi, **Frančič Ivan** iz Dol. Stare vasi, **Kovačič Franc** z Drame in **Strojin Jože** iz Mihovice. Dobri in umni kmetovalci zaslužijo vse priznanje, najboljši pa bodo prejeli nagrade. Nekdaj je prevladovalo mnenje, da na peščenih njivah suša uniči ves pridelek krompirja. To mnenje so sedaj naši kmetovalci ovrgli; za krompir so svoje peščene njive dobro pognojili s hlevskim gnojem, dodali še dvakrat toliko umetnega gnojila in tako kljub suši dosegli odličen pridelek. Tako je na primer **Franc Martinčič** iz Šmalčje vasi na 20 arih površine pridelal 5.883 kg krompirja in s tem presegel predpisano normo, saj je dosegel hektarski donos 29.417 kg.

Kmetijska zadruga v Šentjerneju odkupuje krompir. Žal bo letos zaradi bogatega pridelka težko spraviti krompir v prodajo in so tudi cene nizke. Precej krompirja bo torej ostalo doma. Ker je tudi pridelek korenja, pese in kolerabe zelo obilen, bodo kmetovalci imeli mnogo dobre krme za živino, predvsem za prašiče, ki so našemu kmetu med glavnimi viri dohodkov.

V.

Pozabljeni grobovi

Vas Rosalnice pri Metliki ima veliko pokopališče. Ko pridem tja, se mi korak kar sam usmeri v tisti del pokopališča, kjer počivajo v treh velikih skupnih in šestih posameznih grobovih padli partizani. Največ je med njimi borcev Belokranjskega odreda.

Branili so nas, se borili do zadnje kaplje krvi, izmučeni, krvavi in prestreljeni so legali v grobove ob zidu pri Treh farah. V zadnji pozdrav tem mladim ljudem so bile izstreljene salve in dane naše obljube, da jih nikoli ne pozabimo.

Leta beže in tiste mladine, ki je prva leta po vojni skrbela za grobove, ni več. Odšla je za kruhom v druge kraje. Grobovi so zapuščeni, brez vsakega napisa, preraščeni s travo. Kolikokrat se zgodi, da pride mati obiskat otrokov grob. Lahko si mislimo, kako ji je pri srcu, ko vidi zapuščen grob svojega sina, ki je dal življenje za nas vse.

Krajevna organizacija Zveze borcev ima baje namen, da uredi grobove padlih borcev, pravijo pa, da nimajo za to denarja. Morda bi se pa le kje našlo toliko sredstev in dobre volje, da bi bili tudi ti grobovi urejeni tako kot zaslužijo in da obljuba, da padlih borcev ne bomo nikoli pozabili, ne bi bila samo obljuba... R. S.

KZ V DOLENJSKIH TOPLICAH SE ZANIMA ZA SVOJE ČLANE - VOZNIKE

Prevozništvo lesa iz roških gozdov je že dolgo vrsto let med poglavitnimi viri dohodkov večine kmečkih gospodarjev ob vznožju Roga. V zadnjem času pa so kamioni odvažali les na železniško postajo Straža-Toplice in so bili vozniki domačini prikrajšani za zaslužek. Zaslužili so le še z vlačenjem hlodov iz gozdov do ceste, od koder so jih potem s kamioni prepeljali dalje.

Da bi vozniki ne zgubili zaslužka pri prevozu lesa, jim je KZ nasvetovala, naj si namesto navadnih koles oskrbe gumijasta kolesa, ki ne razrujejo tako ceste in je prevoz z njimi mnogo lažji. Zadruga jim tudi preskrbi gumijasta kolesa proti odplačilu na obroke. Sedaj je že videti več voznikov, ki prevažajo les z novimi kolesi in so zadovoljni zaradi lažjega prevoza, pri katerem tudi konji manj trpijo. Seveda se še vsi vozniki ne morejo sprijazniti s to novotarijo.

D. G.

Sinu, fantu ali nečaku, ki je v vrstah JLA, pomeni Dolenjski list najlepši pozdrav vsakega tedna! — Naročite mu ga še danes!

Še napisi manjkajo

Lokal novomeške pošte je sedaj okusno in moderno urejen. Manjkajo pa še napisi pri posameznih okencih, da bi stranke takoj vedele, kje plačujejo in kje prejmejo denar, kje lahko oddajo pismo in kje ga dobe, kje oddajo brzojavko in podobno. Če je lokal že lep in prijazen, dajmo še te napise, saj bo s tem zelo ustreženo. Prav bi bilo, da bi imeli v lokalu tudi predal za odlaganje frankiranih pisem.

Ali ne zaslužijo niti odgovora?

Godbeniki metliške godbe na pihala, ki je znana kot ena najboljših na Dolenjskem in sodeluje skoraj na vseh prireditvah, so še vedno brez uniform. V tem pogledu so izjema na Dolenjskem, če ne v Sloveniji.

Sama godba nima toliko dohodkov, da bi lahko kupila obleke za godbenike. Zato se je obrnila na razne naslove za pomoč. Nekaj denarja imajo sami, toda ne dovolj. Žalostno pa je, da po nekaj mesecih, odkar so pisali, dosedaj še niso dobili niti odgovora, kaj še pomoči, do katere so povsem upravičeni.

Metliška godba je med najstarejšimi, če ne najstarejša godba na pihala v Sloveniji. Med vojno je sestavljala jedro godbe Glavnega štaba NOV in POS. Po svojih kvalitetnih nastopih na številnih prireditvah doma in drugod po okraju je znana že vsa leta po vojni. Zato sodimo, da zasluži pomoč in nekoliko več razumevanja!

Partizanskega strica Janka ni več

Veliko ljudi iz Črnomlja in okolice je s predstavniki množičnih organizacij 24. oktobra spremilo na zadnji poti na pokopališče v Vojni vasi pri Črnomlju, daleč okoli znanega partizanskega strica Janka Cimermana iz Črnomlja.

Stric Janko, kot so na splošno klicali partizani in aktivisti pokojnega Cimermana, je bil mož kremenitega značaja, poštenjak od nog do glave in odločen borec za demokratične pravice. Kot neizprosen antifašist je že leta 1942 odšel s celo družino v partizane, čeprav že star nad 70 let. Pustil je dom in udobje in se podal v gozdove, v aktivno borbo proti fašizmu. Do italijanske kapitulacije je bil v gozdovih, na kar se je vrnil v osvobojeni Črnomelj. Bil je izvoljen za odposlanca v Kočevski zbor, prav tako je bil aprila 1944 izvoljen za prvega predsednika narodnoosvobodilnega odbora Črnomelj. Na tem odgovornem mestu je bil v najtežjih časih, ko je bil Črnomelj središče osvobojenega ozemlja, kjer so se nahajale številne partizanske ustanove in kamor so prihajale dnevno razne partizanske enote, begunci, ranjenci in drugi. Za vse te je bilo treba skrbeti, za njihova prenočišča, prostore in prehrano. Pokojni Janko Cimerman je opravljal nalogo z obilno mero dobre volje in skrajne požrtvovalnosti. Hudo ga je prizadela izguba sina in najmlajše hčerke, vendar ni nikoli klonil. Dočakal je blizu 86 let.

Vsi, ki smo poznali dragega strica Janka, ga bomo ohranili v lepem spominu!

Smrtna nesreča na dirkah

V nedeljo dopoldne se je pripetila na hitrostnih motornih dirkah v Novem mestu obžalovanja vredna nesreča, pri kateri je izgubil življenje 29-letni motorist Franc Zagorc, pomočnik obratovodje podjetja KREMEN. Na ovinku Ceste herojev je pri gostilni Košir zaradi prevelike naglice, v kateri ni mogel več obvladati motorja, zavil s ceste na pločnik in pri tem zadel z ramo in glavo v drog električne cestne razsvetljave. Ponesrečenca so nagio prepeljali v bolnišnico, vendar je zaradi prehudih poškodb takoj umrl.

Naš cilj: širina in množičnost

z načelom vsestranosti v vseh panogah telesne vzgoje

Poročilo in razgovor o posvetu vodilnih funkcionarjev Partizana v Kranjski gori, ki ga je pripravil ožji upravni odbor okraj. zveze Partizan Novo mesto v sredo 9. oktobra, sta bila po uspešni izmenjavi mnenj namenjena predvsem odgovoru, kaj je v naši telesni vzgoji napredno in kaj zastarelo. O posvetu v Kranjski gori je poročal predsednik okr. zveze Partizan tov. Boris Čižmek-Bor, v razpravi pa so sodelovali tovariši Milan Smerdu, Niko Belopavlovič, Nace Bukovec, Nuša Smerdu, Jože Glonar in drugi.

Po znanem posvetu v Kranjski gori je bilo v naši javnosti, tisku in radiu, zlasti pa v krogih Partizana precej razpravljanja o vsebini, oblikah, načinu in ciljih dela v Partizanu. Vse povedano in napisano sicer ni bilo pozitivno, vendar bo Partizan iz celotne javne diskusije povzel vse, kar je dobrega, neglede na to, kdo je to napisal in povedal. Peščica ljudi v republiškem vodstvu Partizana se v svojem togem centralizmu nikakor ni mogla otresti zastarelih in preživelih metod v telesnovzgojnem delu. Negiben statut organizacije ni dopuščal, da bi zaživele v Partizanovem udejstvovanju sproščene oblike pri telesni vzgoji mladine. »Čista telovadna« linija v tem delu je ovirala večji razmah organizacije, ki konkretno v našem okraju ni zajela več kot dobra 2,5 odstotka mladine, dasiravno smo imeli v mnogih društvih navzlic pomislekom »na vrhu« različne in pestre oblike dela. Medtem ko je dobro znano, da si želijo zlasti mladi ljudje razvedrilnih športov in zdravega, vsestranskega izživljanja v telesnovzgojnem udejstvovanju, so bila taka nagnenja kaj rada kritizirana kot zmotna, napačna in nezdružljiva s »programom Partizana«. Razen tega so posamezniki v republiškem vodstvu Partizana ustvarili mnenje, češ da interno delo organizacije prav nič ne briga ljudske oblasti in političnih forumov; oblast naj bi dajala samo finančno podporo, za »strokovno vzgojo« v Partizanu pa naj bi se ne zanimala. Znana nasprotja in razhajajoči se pogledi na telesno vzgojo med republiško zvezo Partizana in Zvezo športov so pokazali kot da se obe »fronti« bojita za svoje položaje. Vsem dobromislečim ljudem pa je znano, je na posvetu dejal predsednik okr. zveze tovariš Čižmek, da telesna vzgoja ni monopol Partizana, temveč vprašanje socialistične družbe. Vzgojo v takem starem duhu in izpade proti dejanskim ciljem Partizana je tovariš Čižmek kot predsednik okr. zveze Partizana Novo mesto obsodil, saj dejansko nima nič skupnega s smotri sodobne, socialistične telesne vzgoje.

Življenje nam samo kaže pravo pot

Po poročilu, predsednika so funkcionarji v razpravljanju načeli vrsto vprašanj, povezanih s posvetom Partizana v Kranjski gori. Pokazalo se je, da v okraju pravzaprav nimamo pojavov, ki so značilni za vzroke resne kritike, naperjene proti nekaterim ljudem v vodstvu Partizana. Življenje samo nam je namreč pokazalo, da moramo združevati koristno s prijetnim, da zmaguje pravzaprav samo to, kar je naprednо. To pa je v konkretnem primeru: povezava telovadbe, športnih panog, taborjenja, tekmovanja, izletov in pod. dejavnosti, ki združuje mladino. Primer Zleta bratstva in enotnosti v Bihaču, ki smo ga organizirali z velikim uspehom v letošnjem maju, je to znova potrdil: mladina, združena v Partizanu, se je srečala z mladino bratskih republik v telovadbi, tekmovanjih, športnih igrah in pod. — a vendarle zlet ni bil deležen milosti v očeh republ. vodstva Partizana. Medtem ko društva v okraju razvijajo pestro in vsestransko dejavnost in ko takorekoč skorajda nimamo sporov, če se v Partizanu (zlasti na vasi!) razvija razen telovadbe tudi odbojka, košarka, nogomet, rokomet itd., (čeprav tudi samo nogomet!) pa je tako delo »uradno« še vedno »v nasprotju s čisto linijo Partizana«. Po zaslugi konservativnega gledanja posameznikov naj bi v Partizanu še vedno veljala za edino pravilna samo »telovadba s prostimi vajami«. Dokler imamo v okraju v Partizanu 2½% mladine, potrebujemo pač najrazličnejše organizacijske prijeme, da bomo mladino pritegnili v organizirano aktivno telesnovzgojno izživljanje.

Vso skrb šolski in izvenšolski telesni vzgoji!

Zato potrebujemo, kot sta na posvetu zlasti poudarila tov. Niko Belopavlovič in tov. Čižmek, vsestransko in široko sodelovanje vseh organizacij. Vsako zapiranje vase je škodljivo. Vsi udeleženci seje pa so pravtako poudarili pomen vsetranske podpore telesni vzgoji v šoli, ki v okraju še nima prave pomoči, ponekod pa tudi ne razumevanja. Dosledno uresničevanje telesne vzgoje šolske mladine naj dopolnjuje organiziranje mladine izven šole v Partizanu. Nihče ne podcenjuje prostih vaj in orodne telovadbe; nasprotno, potrebne so, toda v sklopu širokega programa, ki bo dajal veselje in užitek starim in mladim ljubiteljem telesne vzgoje in ki bo enakopravno vključeval tudi vse športne panoge. Le tako se bodo partizanska društva uspešno razvijala in postala množična, seveda v okviru pogojev, razpoložljivih sredstev in razmer posameznega terena. Živahnost in raznoterost v oblikah dela bo sama preprečevala morebitno anarhijo. Z medsebojnimi tekmovanji, z društvenimi in meddruštvenimi nastopi, s smučarskimi, plavalnimi in z drugimi tekmami, z rokometom, odbojko, telovadbo, nogometom itd., z vsem tem bomo poživeli notranji program dela v partizanskih društvih.

K razmahu organizacije pa mora prispevati svoj delež tudi statut, ki ga bo treba spremeniti, saj zdaj resno zaostaja za potrebami, ki jih narekuje življenje. Sprejeti je treba tudi primeren program Partizana in ga nato uresničevati v skladu z zahtevami, ki jih že zdaj narekuje delo v organizaciji. Pravtako je treba urediti vprašanje telesne vzgoje v šolah in dati svetom kot komisijam za telesno vzgojo več poudarka. Družbene in politične organizacije se bodo morale bolj kot doslej zanimati za pravilno telesno vzgojo, zlasti še v občinah. Okrajna kot republiška zveza naj bi postali predvsem inštruktorska organa in najboljša pomoč občinskim organizacijam Partizana. To bo sprostilo pobude in delovni polet partizanskih društev, od katerih lahko prav na ta način največ pričakujemo. To pa seveda ne pomeni v nobenem primeru škodljive samovolje ali anarhije.

Tudi v športnih organizacijah bo treba urediti, kar tam ni tako kot bi moralo biti, vendar je to naloga njihovih vodstev. To, kar je pokazala praksa kot dobro, napredno in sodobno, pa bo Partizan uredil v svojih vrstah in tako zlasti mladini množično odprl vrata v svoje organizacije.

Na četveroboju za prvenstvo Slovenije so odbojkarice novomeškega Partizana prišle šele na tretje mesto. Od leve proti desni stojijo: Novšak, Penca, Knaflič, trener Pučko, Ostanek, Robar in Kogovič, spredaj: Finkova, Vogričeva in Lindičeva.

DOLENJSKI OBVEŠČEVALEC

Tedenski koledar

Sreda, 30. oktobra — Sonja.
Četrtek, 31. oktobra — Bolfenk.
Petek, 1. nov. — Dan mrtvih.
Sobota, 2. novembra — Dušanka.
Nedelja, 3. novembra — Silva.
Ponedeljek, 4. novembra — Drago
Torek, 5. novembra — Zahar.

SONCE: 1. novembra vzhaja sonce ob 6.42 in zahaja ob 16.49. Dan je dolg 10 ur 07 minut.

LUNA: 30. oktobra ob 11.48 prvi krajec.

KINO

»KRKA« — NOVO MESTO: od 29. do 31. 10. slovenski film »DOLINA MIRU«. Od 1. do 4. 11. italijanski barvni film »MOŽAK ZA VSE«.

»JADRAN« — KOČEVJE: 30. in 31. 10. italijanski barvni film »TEODORA«. Od 1. do 3. 11. angleški barvni film »VLAK PELJE MIMO«.

ČRNOMELJ: 29. in 30. 10. nemški film »DOKLER SI Z MENOJ«. 1. in 3. 11. franc. film »STOPNICE ZA SLUŽINČAD«.

METLIKA: 30. 10. italijanski film »ZVESTA SENCA«. 2. in 3. 11. ameriški film »POLETNO GOSTOVANJE«.

KOSTANJEVICA: 3. 11. ameriški film »BOJIŠČE«.

STRAŽA: 31. 10. in 1. 11. indijski film »DVA JUTRA ZEMLJE«. 2. in 3. 11. ameriški barvni film »ČLOVEK IZ ALAMA«.

ŽUŽEMBERK: 3. 11. angleški film »MR. HOBSON V ŠKRIPCIH«.

POTUJOČI KINO NOVO MESTO predvaja ameriški film »ZIG PRETEKLOSTI«: v soboto 2. 11., ob 19. uri v Stopičah; v nedeljo 3. 11., ob 15. uri v Šentlovrencu, ob 13. uri v Mirni peči.

GLEDALIŠČE

V NOVEM MESTU

NEDELJA, 3. novembra, ob 20: — Goodrich-Hackett »Dnevnik Ane Frankove«. Gostovanje celjskega ljudskega gledališča.

SREDA, 6. novembra, ob 20: B. Brecht »PUŠKE GOSPE CARRAR«. Za proslavo obletnice Oktobrske revolucije in občinskega praznika.

ČETRTEK, 7. novembra, ob 20: — O'Neill: »Ana Christie«. Gostovanje v Metliki.

SOBOTA, 9. novembra, ob 16: — O'Neill »Ana Christie«. Predstava za člane društva učiteljev in profesorjev. Vstopnice so še na razpolago.

OBVESTILA

POD ZELO UGODNIMI pogoji nudimo v rejo prašiče nemške požlahtnjene pasme. Kmetijska zadruga Žužemberk.

PODPISANA ZAGORC ANA iz Ragovske 18, Novo mesto, obveščam vse lastnike kokoši, ki zahajajo na moje zemljišče, da je to od dneva objave v Dolenjskem listu prepovedano.

Razglas o cepljenju psov

Vsi, ki imajo nad 4 mesece stare pse, naj se 7. novembra 1957 zglasijo med 7. in 11. uro dopoldne pri veterinarju občinskega ljudskega odbora Novo mesto (pritličje desno), da vpišejo pse v pasji kataster. Lastnik mora vedeti o psu vse potrebne podatke (starost, velikost, ime itd.).

Opozarjamo lastnike psov, da zanesljivo pridejo, ker bo kmalu cepljenje in dehelmentizacija psov. Psa, ki ne bo vpisan v pasji kataster, bo konjač odvzel in pokončal.

Ta poziv velja za Novo mesto, Bršljin, Cegelnico, Malo Bučno vas, Žabjo vas, Ragovo, Irčo vas, Brod, Šmihel pri Novem mestu, Regerčo vas in Gotno vas.

Občinski ljudski odbor Novo mesto

MALI OGLASI

PRODAM DVE LIMONI (drevesci). Ivan Žic, Cesta herojev 12, Novo mesto.

IŠČEM SAMOSTOJNO gospodinjsko pomočnico. Plača 4000 din. Naslov v upravi lista (549-57).

NAŠLA SEM V ČETRTEK 24. X. na mostu na Loki novo žensko jopico. Lastnik dobi naslov najditelja v upravi Dolenjskega lista.

ZAMENJAM DVOSOBNO STANOVANJE v Novem mestu za stanovanje v Ljubljani. Naslov v upravi lista (548-57).

PRODAM GRADBENE PARCELE na Grmu in stanovanjsko hišo. Naslov v upravi lista (547-57).

VSEM DOBAVITELJEM IN ODJEMALCEM sporočam, da predelujemo proso v kašo in ječmen v ješprenjček (geršteljj), hitro in solidno. Kovačič, mlin, Novo mesto.

PRODAM ZAZIDLJIVO ZEMLJIŠČE, lepa lega, v Šmihelu in v bližini kandijske postaje. Naslov v upravi lista (546-57).

ZA ENODRUŽINSKO STANOVANJE v Novem mestu dam v najem enodružinsko hišo z lepim vrtom, zemljo in ostalimi pritiklinami pri cesti in železniški postaji 6 km od Novega mesta. Poizvedbe na Loki 1 v Novem mestu.

MLAJŠEGA MOŠKEGA h konjem sprejmem v službo. More Emil, Šmartinska 11, Ljubljana.

GIBANJE PREBIVALSTVA

NOVO MESTO

V času od 19. do 26. oktobra je bilo rojenih 14 dečkov in 13 deklic.

Poročili so se: Saksida Alojz, delavec z Dolža in **Barbo Ana,** kmetovalka s Trške gore. **Sali Alojzij,** avtomehanik iz Vavte vasi in **Jerele Antonija,** gospodinjska pomočnica iz Straže. **Čučnik Marijan,** delavec z Orehovca in **Pavlin Marija,** delavka iz Ljubljane. **Malnarič Alojz,** soboslikar in **Kocjan Rozalija,** uslužbenka, oba iz Birčne vasi.

Umrla sta: Zagorc Jožefa, užitkarica, 64 let, iz Bršljina in **Kovarik Bogomil,** železniški uslužbenec, 57 let, iz Trebnjega.

GOTNA VAS

Umrli sta: Klobčar Marija, užitkarica, 83 let, iz Podgrada. **Staniša Ana,** užitkarica, 79 let, iz Dol. Težke vode.

Iz novomeške porodnišnice

Pretekli teden so v novomeški porodnišnici rodile: Luzar Marija iz Novega mesta — deklico, Blatnik Frančiška iz Vel. Lipovca — dečka, Stepan Marica iz Novega mesta — dečka in deklico, Sajevec Angela iz Novega mesta — deklico, Avguštin Jožefa iz Straže — dečka, Lozar Štefanija z Čudnega sela — deklico, Zupančič Angela iz Klinje vasi — deklico, Kastelic Marija iz Malega Cerovca — dečka Bratkovič Jožefa iz Gor. Brezovice — dečka, Stankovič Katarina iz Drašičev — deklico, Kocjan Marija s Tuševega dola — deklico, Pugelj Marija iz Kočevja — deklico, Rapuš Pepca iz Češnjic — deklico, Savrič Milka iz Novega mesta — dečka, Muc Marija iz Lakovnic — deklico, Tori Marija iz Malega Cirnika — dečka, Pečnik Angela iz Kamenice — dečka, Brajdič Marija iz Prečne — dečka, Lunder Frančiška z Vrhka — deklico, Hočevar Jožefa iz Grmovelj — deklico.

KRONIKA NESREČ

Pretekli teden so se ponesrečili in iskali pomoči v novomeški bolnišnici: Na Habjanič Bogomira, sina delovodje iz Novega mesta, so padla železna vrata in mu poškodovala levo nogo. Grmu Karlu, rudarju iz Kočevja, je padel premog na levo nogo. Gregorič Amalija z Vrha pri Ljubnem, si je z vrelo vodo opekla roko in vrat. Bartolj Martin, delavec iz Vel. Cerovca, si je pri delu poškodoval desno nogo. Lavrič Majda, hči posestnice s Sel, si je z vrelo vodo opekla desno nogo. Trontelj Slavko, avtomehanik iz Gor. Ponikev, si je s cirkularjem poškodoval levo roko.

„Tek 29. oktobra“

Zadnjo nedeljo so imeli atleti v Novem mestu za občinski praznik prvič tek po cestah. Odslej bo ta tek vsako leto tradicionalna zaključna prireditev naših atletov in se bo imenoval tek 29. oktobra.

Pričakujemo, da se ga bo prihodnje leto udeležilo več atletov kot letos ker mnogi še bolujejo za gripo. Letošnjega teka so se poleg domačinov udeležili tekmovalci Partizana iz Kočevja in Žužemberka, Ljubljano pa sta zastopala atleta AK Svobode.

Kakor smo pričakovali, je zmagala med dekleti Novomeščanka Goršinova s časom 1:40, vendar učiteljiščnica Hudetova ni mnogo zaostajala za njo, dosegla je čas 1:42. Naslednji sta bili Turkova in Strletova, obe iz Novega mesta.

Od moških je prvi pritekel na cilj Vesel iz Kočevja s časom 3:57. Takoj za njim sta bila dva Novomeščana: Tratar 3:59 in Koce 4:00. Za njimi so bili Brunec (Ljubljana), Smrke (Žužemberk), Vidali (Ljubljana) ter Kocjančič (Kočevje).

Po končanem tekmovanju so najboljši prejeli lepe prehodne pokale, ki jih je po kratkem nagovoru predal zastopnik občine Novo mesto. Od Novomeščanov sta prejela pokale Goršinova in Tratar. Obema je to bila skromna nagrada za ves trud v letošnjem letu. Od ostalih je prejel pokal Vesel iz Kočevja.

J. G.

NOGOMET

ELAN NA PRVEM MESTU!
ELAN : PAPIRNIČAR (Vevče) 2:1 (0:0)

Vedeli smo, da bo tekma s Papirničarjem precej važna za plasman Elena, v Vevčah pa smo zvedeli še več: odločevala bo celo, kdo bo jesenski prvak v podvezni ligi, kajti tekma Papirničar : Partizan Kočevje (1:3) je bila zaradi nastopa kaznovanih igralcev v moštvu kočevskega Partizana razveljavljena in registrirana s 3:0 p. f. za Papirničarja. Tako je kočevski Partizan izgubil prvo mesto, na njegovo mesto pa bi prišel zmagovalec tekme Papirničar : Elan. Prav zato so se Elanovci v Vevčah še posebno potrudili. Čeprav so nastopili oslabljeni — brez treh obolelih igralcev (Vesel, Cujnik in Vranešič) so se potrudili in zasluženo zmagali. Največ zaslug za tesno toda zasluženo zmago (2:1) ima obramba s Turkom na čelu, nič manj pa srednji napadalec Toni Majerle ki je sam dosegel oba zmagovita gola.

S to zmago so Novomeščani ob zaključku jesenskega dela lige po točkah dohiteli kočevski Partizan, zaradi boljše razlike v golih (Elan 20:5, Partizan Kočevje 14:9) pa so prevzeli prvo mesto, ki ga bodo obdržali do spomladanskega dela lige, morda pa še do konca tekmovanja.

F. M.

V SEDMIH DNEH — TRI TEKME — PET TOČK

Še ni ponehalo govorjenje o uspehu igralk črnomaljskega Partizana, ki so ga dosegle v malem rokometu proti Papirničarju iz Ljubljane. Domačinke so visoko premagale Papirničarja z rezultatom 8:2.

ODRED (Ljubljana) : PARTIZAN (Črnomelj) 1:7

Za to tekmo so se Črnomaljčanke dobro pripravile, zato je zmaga proti Odredu z rezultatom 7:1 povsem zaslužena.

SVOBODA II (Lj.) : PARTIZAN (Črnomelj) 2:2

Za to tekmo je vladalo veliko zanimanje. Vsak se je spraševal, kdo bo zavzel na lestvici drugo mesto. Igralke Partizana so dosegle odličen rezultat v Ljubljani in osvojile 1 točko. S tem rezultatom so se preselile s tretjega mesta na drugo. V nedeljo, 3. novembra bodo igrale v Črnomlju s Slovanom iz Ljubljane. Tekma bo ob 13.30 uri.

MLADOST (Kranj) : PARTIZAN (Črnomelj) — moški 15:19

V prvenstveni tekmi v malem rokometu je Partizan iz Črnomlja v Kranju popolnoma zasluženo premagal domačo ekipo z 19:15. Ekipa Mladosti se je zelo trudila, da bi dosegla vsaj neodločen rezultat, toda igralci črnomaljskega Partizana so v prvenstveni tekmi igrali zanesljivo in dosegli zmago. S to zmago so igralci črnomaljskega Partizana spet favoriti za napovedano drugo mesto v ligi. V Črnomlju bodo igrali v nedeljo s Krimom ob 14.30, nato s Svobodo in Slovanom. Pričakujemo, da bodo vse tekme odigrali v svojo korist. Najboljša igralca v Kranju sta bila Vlado Cop in Cvetko Satovšek.

Po treh napornih tekmah so Črnomaljčanke dosegle pet točk: dve v Črnomlju in v dveh tekmah v Ljubljani eno zmago in en neodločen rezultat. Uspeh je zelo zadovoljiv. Prihodnjo nedeljo bo v Črnomlju derby s Svobodo iz Ljubljane za prvaka v jesenskem delu.

M. K.

ŠAH

DVA BRZOTURNIRJA, SIMULTANKA VELEMOJSTRA MATANOVIĆA IN ŠE KAJ...

Na brzopoteznem šahovskem prvenstvu Novega mesta za mesec oktober je med 13 udeleženci (Kobler je tekmoval izven konkurence) zmagal Ivan Gajski. Sledili so mu Bartolj, Bojanič, Medic, Picek, Fink itd.

Na dvokrožnem brzoturnirju šestorice drugokategornikov je bil najboljši Jože Primc z 8 točkami pred ing. Koširjem in Bartoljem 6 in pol, Avsecem 6 itd. Oba brzoturnirja sta bila prirejena v okviru priprav za brzopotezno prvenstvo slovenskih mestnih reprezentanc, ki bo 24. novembra v Celju.

*

Po obvestilu Šahovske zveze Slovenije bo v prvi polovici novembra prišel v Slovenijo znani jugoslovanski velemojster Aleksander Matanović. V okviru turneje po Sloveniji bo odigral vrsto simultank. Okrajna Šahovska zveza Novo mesto je že sprejela ponudbo ŠZS, da v Novem mestu organizira simultanko na 40 deskah.

*

Po neuradnih vesteh bo prvo kolo moštvenega prvenstva Slovenije v šahu, ki se bo moralo igrati v nedeljo 3. novembra, preloženo na nedeljo 10. novembra. Razlog: dva igralca ŠD Jesenice igrata na državnem polfinalnem turnirju. Je to opravičilo, da se spremeni celotni koledar prvenstvenih tekmovanj, ki je v novembru še posebno natrpan?

ODBOJKA

ŽOK LJUBLJANA : PARTIZAN (N. m.) 3:2

Namesto prve kvalifikacijske tekme za vstop v vzezno ligo, ki je bila v nedeljo v Novem mesto (Hrvatska je šele preteklo nedeljo dobila svojega prvaka — zagrebško Lokomotivo), je bila v nedeljo v Novem mestu igrana prijateljska-trening tekma med ekipo ŽOK Ljubljane in domačega Partizana. Novomeščani so v začetku pokazali dobro igro in bi gotovo zmagali, če ne bi napravili osnovne taktične napake, ki je kriva poraza. V drugem nizu so namreč po krepkem vodstvu zamenjali 1. postavo z drugo, ki je bila neprimerno slabša in je niz gladko izgubila. Ljubljančani so nato uredili svoje vrste, v petem odločilnem nizu pa je bila kljub požrtvovalnosti domačih športna sreča gostom bolj naklonjena tako da so zmagali s 3:2.

F. M.

Objava

V počastitev občinskega praznika ObLO Novo mesto pripravlja strelska organizacija v območju občine Novo mesto strelsko tekmovanje z vojaško puško za prvenstvo posameznikov. Tekmovanje bo v nedeljo, 3. novembra na starem strelišču ob Krki v Novem mestu proti plačilu 100 din prijavnine. Udeleži se ga lahko vsakdo. Zmagovalec prejme prehodni pokal, 5 najboljših strelcev pa praktične nagrade. Ljubitelji strelstva vabljeni!

»Rilsan«

Neka italijanska tovarna umetne svile je nedavno dala v prodajo novo umetno tkaninо »Rilsan«, ki jo proizvajajo iz ricinusovega olja. »Rilsan« je zelo lahek in silno odporen proti kislinam, hkrati pa odlično ščiti proti mrazu, celo do minus 50 stopinj. Iz te umetne tkanine že izdelujejo nogavice, perilo in kopalne obleke.

Gustav Guzej:

V srcu Sibirije

Potovanje po Sovjetski zvezi — Zapiski iz novinarske beležnice

Za motorji so se zasvetili dolgi ognjeni zublji in letalo se je z divjim hruščem pognalo po betonski stezi. Več kilometrov je drvelo po tleh. Tresljali so prenehali, pod sabo smo zagledali najprej posamezne svetilke, potem pa gosto rimsko cesto mestnih luči, ki so se nam vsako sekundo odmikale. Le nekaj bežnih minut in Moskva je ostajala vse globlje pod nami. Njene luči so se oddaljevale vse bolj, dokler niso zasijale kot najbolj oddaljene zvezde in potem — ugasnile.

Po višinomeru smo lahko razbrali, da smo bili za vsako minuto več sto metrov više, dokler se ni višinomer ustavil na 9.800 metrov. Reaktivna letala navadno letajo v tej višini. Zrak je tu redkejši in zračni upor je mnogo manjši.

Ob deseti uri zvečer smo odleteli iz Moskve. Reaktivno letalo TU-104 (tako ga imenujejo po konstruktorju Tupoljevu) je sprejelo v svoj trup razen posadke še 64 potnikov. Nekaj jih je bilo namenjenih v Omsk, nekaj do končne postaje, do kitajske prestolnice Pekinga, največ pa nas je potovalo do druge postaje, do srca Sibirije — Irkutska.

JUTRO OB ENIH PONOČI

Brž ko je letalo doseglo maksimalno višino, se je njegov let umiril, peklenski trušč reaktivnih motorjev je utihnil in slišati je bilo le sikanje zraka, velika zračna ladja pa je plula tako mirno, da bi lahko človek pisal nemoteno kot doma na pisalni mizi. V letalu je bilo prijetno toplo, čeprav je zunaj kazal termometer okoli 40 stopinj pod ničlo. Različne naprave skrbe, da je v notranjosti vedno enakomeren zračni pritisk, da je enakomerna temperatura.

Skoraj nismo vedeli, kdaj se je začelo letalo spet spuščati. Nekaj po dvanajsti uri ponoči smo pristali v Omsku, v prvem mestu onkraj Urala. Okoli 1.600 km dolgo pot smo premerili v dveh urah; letalo je letelo z brzino od 800 do 1000 km na uro.

Kadar govorimo o Sovjetski zvezi, nam je najbolj živo pred očmi evropski del, toda za Uralom se pravzaprav razsežnost te dežele šele prične. Tukaj razdalja nekaj sto kilometrov nič ne pomeni. Na oddaljenost od Moskve so nas opozorile le naše ure. V Omsku je bila že ena ponoči, naše ure pa so še vedno kazale dvanajst. Na tej prvi etapi svoje poti smo za eno uro že prehiteli noč in bili bliže jutru.

V Omsku novi potniki, spet hrušč motorjev in potem vzpon, kot da se letalo vrta v višino. Brž ko smo dosegli 10.000 metrov, se je letalo umirilo. Večina potnikov je v udobnih foteljih zaspala, oko se je navadilo notranjosti, pogled skozi okno pa ni bil nič kaj zanimiv: po vsem nebu sence, visoko nad nami pa tako svetle zvezde, kot jih ni z zemlje nikoli videti.

Niti ura ni minila, kar smo se dvignili v Omsku, ko se je pojavila na vzhodu najprej komaj zaznavno, potem pa vse bolj jasno vijoličasta, nato rdeča, oranžna in rumena svetla črta in se bolj in bolj razlivala proti nam.

Nekaj potnikov se je radovedno zazrlo skozi okna.

»Tajga gori!« je rekel eden.

»Tajga? Ne! Pač pa nebo gori,« se je vmešal v pogovor sopotnik, ki je najbrž že večkrat premeril to pot.

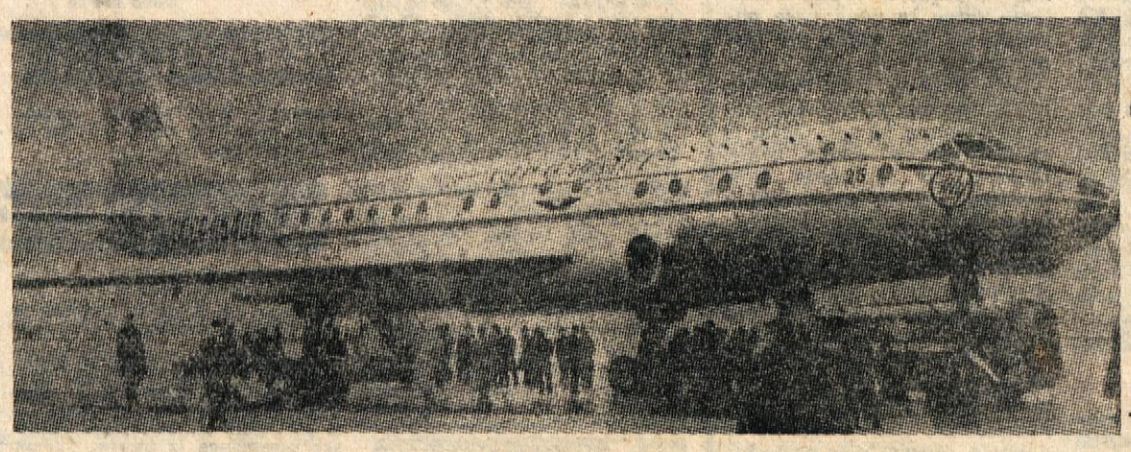

Sovjetsko reaktivno letalo TU-104 (imenovano po znanem konstruktorju Tupoljevu) je eno najmodernejših in najvarnejših letal sodobne aviacije na svetu. Med strokovnjaki in potniki vzbuja vedno znova posebno zanimanje in priznanja

Svetloba se je bolj in bolj razlivala po vzhodnem delu neba in svetleje kot je postajalo, bolj smo spoznavali, da v resnici nikjer ne gori tajga, pač pa se dani. Naše ure so kazale okoli pol dveh, ko je na vzhodu, globoko pod nami, vstajalo sonce, čeprav je bilo za nami tako temno, kot da je na zahodni polovici neba še vedno noč. Oblaki so se okopali v rdečkasti zarji in po vsem nebesnem svodu so bile razlite vse barve od temno sive do svetlo rumene, kot da si noč in dan podajata roke.

Ko so naše ure kazale dve, je bil že visok dan. Nekaj časa so nas spremljali beli puhasti oblaki, tako da se nam je zdelo, kot da letimo nad enakomerno vzvalovano zasneženo pokrajino. Potem pa so se začeli oblaki trgati. Skozi megleno mrežo smo opazili drobne pitke in drobne lise. Tak je bil pogled na zemljo z višine desetih kilometrov. Te raznobarvne lise so se zdaj pa zdaj prelile v enakomerno belino — tiste majske dneve je namreč mnogokje v Sibiriji še ležal sneg.

Okoli pete ure zjutraj (po moskovskem času) smo opazili pod sabo zelenkasto ravnino — Bajkalsko jezero. Močnejši tresljaji so nas opozorili, da smo se spustili med gostejše zračne plasti. Drobne pike so se začele spreminjati v kocke in škatle, vse bolj se nam je odpiral pogled na cilj tega dela potovanja, na Irkutsk.

Sedem ur je trajalo naše potovanje. V tem času je letalo premerilo 5.500 km dolgo pot, razen tega pa je za uro postalo v Omsku. V sedmih urah smo za celih pet ur prehiteli čas. V Irkutsku je namreč bilo že deseta ura dopoldne.

Kako zelo se je spremenil pojem daljave in časa! Če so se nekdaj podali ljudje na nekaj desetin kilometrov dolgo pot, je to bilo že veliko potovanje. Zdaj pa nekaj tisoč kilometrov razdalje prav malo pomeni. Po času bi človek sodil, da je stopil v sosednje mesto in ko smo zapustili zračnega orjaka, nas je šele povsem spremenjeno okolje opozorilo, da smo stopili na sibirska tla.

MESTO OB ANGARI

Le redki so ljudje, ki niso čitali Jules Vernovega romana »Carski sel«. Ali se spominjate, kako je Mihael Strogov potoval iz Moskve v Irkutsk? Dolge tedne se je peš in s konjsko vprego, mimo sovražnih zased ter skozi ujetništvo prebijal do svojega cilja. In reka Angara, ki obdaja mesto, pozimi v debel led vklenjena, poleti razdivjano se peneča pošilja prav tako kot nekoč vode Bajkalskega jezera proti severu — reki Leni v naročje. Tako kot v času, ki ga opisuje Jules Verne, je tudi zdaj videti Irkutsk s pogorja, ki se kakih 20 vrst od mesta vzdiguje ob glavni sibirski cesti, zaradi kupol ter vzhodnoazijskih streh kot kakšno orientalsko mesto. Toda zdaj se življenje v tem osrčju Sibirije pretaka drugače. Mesto je središče velikega sibirskega področja, kjer so zlati in diamantni rudniki, kjer je v poslednjih letih zrasla velika industrija, na področju več tisoč kilometrov pa še prav tako kot nekoč žive nomadska ljudstva, ki jim je severni jelen edino prometno sredstvo čez brezkončne tajge. Tu žive Burjaki, Tatari, Jakoti, Evenki in najmanjše ljudstvo — Tofi, ki šteje še samo 416 ljudi.

(Nadaljevanje prihodnjič)

„Moj očka je čudovit!"

Mnogokje po svetu obhajajo razen »materinskega« tudi »očetov dan«. Za ta dan pišejo otroci v mestu Wisconsin sestavke pod naslovom »Moj očka je čudovit« za nagradni natečaj, ki ga razpiše tamkajšnji časopis.

Poglejmo, kaj so nekateri izmed nadebudnih šolarčkov zapisali o svojih izvrstnih očetih in hkrati o sebi:

»Moj očka je res čudovit, ker je vedno dobre volje. Zlahka se ne razjezi, če pa se, ima vedno za vzrok — mene.«

»Moj očka je čudovit, ker mu smem vedno pomagati delati na vrtu, tudi takrat, kadar se mi prav nič ne ljubi.«

»Dovoli mi, da se učim igrati trobento. Pusti mi, da vadim zunaj. Če vadim zunaj, gre vedno v stanovanje. Od daleč bolje sliši.«

»Je zelo praktičen. Nas je pet otrok in smo si hoteli kupiti foksterierja. Očka je rekel, da nikakor ne bo kupil foksterierja, zvečer pa je pripeljal jazbečarja. Jazbečar je mnogo bolj praktičen, ker je daljši in ga lahko vsi hkrati božamo ter se ne prepiramo.«

»Vsi otroci naj ljubijo svoje očete, kajti če bi ne bilo očetov, kje bi bili oni? Nikjer bi jih ne bilo. Če bi ne bilo očetov, ki v vsem Wisconsinu ne bilo skoraj nič otrok!«

»Moj očka ni nikoli tako utrujen, da nam ne bi iz naslonjača pripovedoval pravljice, medtem ko pomivamo posodo.«

(Zanimivo bi bilo, če bi kje pri nas razpisali podoben natečaj. Naši otroci bi gotovo napisali vsaj tako, če ... še bolj duhovite odgovore. ... bi bili pestra slika odnosov med starši in otroci.)

Čedalje bolj se sladkamo

Meditem ko smo pred vojno porabili v Jugoslaviji le 6 kg sladkorja povprečno na osebo, je znašala lani ta potrošnja 11,1 kg, letos v prvem polletju pa že več ko 12 kg na osebo. S povprečno potrošnjo 12 kg sladkorja na osebo smo nad svetovnim povprečjem, čeprav je seveda povprečna potrošnja v razvitejših državah Zahodne Evrope še znatno nad našim povprečjem in znaša 30,7 kg, v ZDA 47 in v Novi Zelandiji celo 48 kg na osebo.

Po podatkih iz leta 1956 je znašala povprečna poraba sladkorja lani v posameznih republikah: v Sloveniji 17,70 kg sladkorja na osebo, na Hrvatskem 12,38 kg, v Srbiji 8,88 kg, v Bosni in Hercegovini 7,48 kg, v Makedoniji 7,41 kg in v Črni gori 4,94 kg. Strokovnjaki menijo, da bo znašala poraba sladkorja pri nas čez 5 let že blizu 16 kg na prebivalca na leto.

Pred vojno smo v Jugoslaviji proizvedli na leto 108.000 ton sladkorja (leta 1939), po vojni pa je proizvodnja nihala, odvisno od letin sladkorne pese, med 57.560 tonami in 200.000 tonami (rekordno leto 1951). Lani smo proizvedli 148.748 ton sladkorja, letošnja izredno dobra letina sladkorne pese pa obeta, da bomo imeli domačega sladkorja nekaj nad 190.000 ton.

Obzirnost in resnica

Časopis »State Journal« v Illinoisu je prinesel nedavno tole obvestilo: »Gospa T. J. Murphy bo v nedeljo proslavila svoj 48. rojstni dan. Vsi ji iskreno čestitamo, saj živi v našem mestu nepretrgoma že 57 let.«

Dvoumno povedano

Tudi pri nas je mnogo napak v raznih reklamnih napisih in izveskih trgovin, v Bremenu (Nemčija) pa ima neki mesar v svoji prodajalni tole dvoumno parolo: **»Svojim strankam, če posebej želijo, izrežem iz mesa tudi kosti«.**

Botanični vrt za slepce

V glavnem mestu Holandije so uredili prvi vrt v Evropi za slepce. Obiskovalci lahko prijemajo cvetove in liste, da bi z vrhovi prstov občutili oblike rastline. V vrtu je zasajeno zlasti močno dišeče cvetje, da bi slepi vsaj na ta način mogli uživati. Cvetje je precej visoko, da se obiskovalcem ni treba sklanjati. Vsi napisi in imena rož v tem vrtu so napisani v pisavi za slepce.

Satelit in občinska politika

V mestu Houston (Texas) je občinski svetovales Welch nastopil s predlogom, naj se sovjetskemu umetnemu satelitu prepove, da bi letel nad področjem občine Houston. Predlog so kajpak, kot vse predloge, dali na glasovanje. Zanj je glasoval samo Welch.

OKROGLE

TEŽKO POVEDATI

»No, sinko: kaj je rekel oče, ko je zvedel, da si razbil servis?«

»Ali naj izpustim vse grde in nespodobne besede?«

»Seveda!«

»Potlej mi sploh ni nič rekel...«

ČE SE SODNIK RAZBURI

Na neki sodni obravnavi v Rimu je priča tako razburila sodnika, da jo je polil s črnilom. Zagovornik se je temu tako nasmejal, da je dobil srčni napad in so ga morali prepeljati v bolnišnico, razpravo pa preložiti.

LEMENATAR IN ČEVLJAR

Lemenatar je prišel na dopust v domačo vas, kjer se je delal sila učenega in brihtnega. Vaškemu čevljarju je presedal mladi domišljavec pa je sklenil, da si ga privošči. Pred zbranimi vaščani ga je vprašal, ali ve, kdaj je Bog imel rep in kdaj je stal samo na eni nogi. Lemenatar je bil v hudi zadregi, ker ni znal odgovoriti. Pa je pojasnil čevljar:

»Vidiš, kako skromno je tvoje znanje! Bog je imel rep, ko se je spremenil v goloba, na eni nogi pa je stal preden je zajahal osla!«

TALENT

»Joj, Šime, kako naš sinko laže. Le kaj bo z njim, ko doraste!«

»O, dober bo za šefa propagandnega oddelka.«

IZIDOR MOLE: Trg pod niško tržnjavo

Slovenski film o Kali

Mlado slovensko filmsko podjetje Viba film je že doseglo s svojimi kratkimi filmi lepe uspehe. Kljub temu pa bo vso slovensko javnost, ki jo zanima naša filmska produkcija, razveselila novica, da pripravlja Viba film svoj prvi umetniški film. Upajmo, da se slovenski filmski produkciji obetajo »plodnejši« časi.

Prav v teh dneh dokončuje režiser Jože Bevc svoj kratkometražni film **»Koper«** (dolžina 600 metrov). Film je finansiral koprski okraj, da bi populariziral turistične znamenitosti okraja. V želji, da bi to ne bil zgolj turistično-propagandni film, je režiser postavil v ospredje zgodbo: deček je slišal od svoje babice pravljico o zakladu. Misel o zakladu vzburja njegovo otroško fantazijo, pobegne od doma in prične iskati. Lepote koprskega okraja pa so slikovito ozadje njegovega potepanja.

Film je posnel po sistemu »Ferrania color« Mile de Gleria, glasbo pa je prispeval Borut Lesjak.

Drugi kratkometražni film iste produkcije je film **o drugi mednarodni grafični razstavi v Ljubljani.** Ta velika manifestacija svetovne grafične umetnosti predstavlja gotovo najpomembnejši kulturni dogodek tega leta. Pomembni rezultati naših grafikov in ustanovitev stalne grafične zbirke so činitelji, ki povzdigujejo Ljubljano v pomemben center grafične umetnosti. Da bi zabeležili ta kulturni dogodek in s tem nekako našli pot grafični umetnosti v najširše ljudske množice, je po zamisli Zorana Kržišnika in v režiji Franceta Kosmača, ob sodelovanju akademskih slikarjev Rika Debenjaka in Marija Preglja izbran material z razstave, ki bo sestavljal okoli 300 m dolg film. Film v precejšnji meri temelji na trikih, ki jih je oskrbel mojster trika Janez Mally. Snemal je zopet Mile De Gleria po sistemu »Ferrania color«. Zaradi zanimanja v inozemstvu pripravljajo še angleško in francosko kopijo.

Kala — je naslov novega slovenskega umetniškega filma. Snemalno knjigo so po motivih Ribičeve povesti o psici Kali pripravili Ivan Ribič, Andrej Hieng in Krešo Golik. Zgodba pripoveduje o tragični usodi psice Kale, ki se, čeprav namenjena služiti človeku, v strahotnih vojnih razmerah povoči. Stilno je film poetska alegorija: ob življenjski zgodbi psice Kale prikazati grozotnost in nesmiselnost vojnih razmer kjerkoli na svetu, čeprav je zgodba filma vezana na naše okolje.

Tereni so že izbrani (Bovec, Rakitna) in poskusna snemanja so v teku.

S tem pa še ni konec načrtov. Pripravljajo načrte za snemanje serije filmov o vzgoji mladine. Ti filmi so namenjeni predvsem staršem. Se letos bo posnet film o otroški risbi, kasneje pa še film z naslovom Otrok in glasba. Pri teh filmih sodelujejo naši znani strokovnjaki: akademska slikarja Mario Pregelj in Alenka Gerlovič, patofiziolog prof. Zupančič, prof. Pediček in prof. Šegulova. Ostale filme te serije pa bodo posneli prihodnje leto. -arT

»Rajši sam!«

Belgijska vlada je povabila nekega zamorskega kralja iz Belgijskega Konga, naj obišče Bruselj. Kralj Lukengo Mabinči, kakor se imenuje, je šefu belgijskega protokola, ko mu je rekel, naj pripelje s seboj tudi ženo, odgovoril: »Raje pridem sam.« Lukengo tma namreč »samo« 300 žen.

Pogovor z gospo Ceno

»No, ljuba znanka Cena, vas smem prositi, če nam bi odgovorili na nekaj vprašanj?«

»Veste, jaz nisem kar tako: znanka. Sem ugledna gospa, imam veljavo, lahko bi me titulirali z milostljivo. Pa ne bom zamerljiva; le vprašajte.«

»Kako se počutite pri nas, v Novem mestu? Koga posebno cenite, s katerim sektorjem ste najbolj zadovoljni in ... no: pri katerih predmetih široke potrošnje se mislite najdlje ustaliti?«

»Hi, hi, hi, kakšna špasna vprašanja! Tole vam povem: huda sem, ker me vsepovsod obrekujete, vendar, kot sem rekla: ne zamerim; na ljubo tistim, ki me visoko cislajo. Bom pa poklepetala z vami, saj sem tako bolj živahne sorte in pri kakšnem fizkulturnem »skakanju« bi gotovo odnesla prvo mesto. Torej, da odgovorim po vrsti: v vašem mestu se kar dobro počutim, tudi ustrežejo mi radi, razen v nekaj skromnih primerih, ko so me postrani pogledali... Kar se državljanov tiče, so mi najbolj pri srcu trgovski ljudje — nikoli se ne prepirajo z menoj in škodoželjni niso. Takozvanih potrošnikov pa res ne obrajtam, posebno ne revnejših, to so sami godrnjavci in zabavljači, venomer neusmiljeno udrihajo čezme. Prava raja, vam rečem.«

»Torej so vam oni v zameri, vi pa njim. Pa so tudi kakšne izjeme vmes?«

»Še sreča, da so, kajti to me tolaži. Naj vam povem primer. Prišel je v mesto potrošnik, reven (včasih smo rekli kot cerkvena miš, ampak jaz sem moderna in nimam rada takih izrazov). Takrat je grozno rohnel name. Ampak mož se je znašel in — potolažil. Ima krasno opremo, prostorno stanovanje, avto. Svoje usluge prodaja drugim ljudem. Prijatelja sva, še v sanjah ne pogodrnja čezme, če še tako visoko poskočim, saj ima pod palcem...«

»Kaj pa vam posebno gre na živce?«

«Bom koj povedala. Samo pomislite, kako so me zadnjič razkačile delavke iz Tovarne perila. Nesramno so me opravljale. Spravile so se na meso, češ: zakaj pa zakaj je tako drago, ko cena živini vendar ni poskočila, potem da ima enako ceno dobro in slabo meso pa da bi ga morali kvalificirati in podobno. Mar ni to potrošniška birokracija, a? To me je hudo zjezilo, prav res, ampak spomladi mi je pa nekaj pognalo strah v kosti, češ: zdajle bo po meni. Vse se je zaletelo vame, celo Dolenjski list je vtaknil vrste vmes in tako je mojim sovražnikom uspelo, da so me pri mesu zbili precej nizdol. No, pa se niso dolgo veselili, ti nevoščljivci — spet sem začela rasti in danes sem na konju, kot se reče. Sem pač stara trma in vedno zmagam... Pa še tole moram povedati: zadnjič so spet neke take potrošniške gnide stikale glave skupaj in zabavljale čezme, češ da je nekdo kupil od kmeta breskve po 40 din in jih takoj prodal naprej potrošniku po 60 din. Kakor da ni tak sposobnež vsega spoštovanja vreden. Vsaj jaz ga cenim silno visoko...

Pa za sektorje ste vprašali, s katerim sem najbolj zadovoljna. Veste, kar takole bom odgovorila: z vsemi. Morda bi malce prednosti dala družbenemu — v njem ni komplikacij in, če je kaj narobe, se po navadi srečno izmažem. Posebno kar se tiče družbenih avtov in družbenega bencina za privatne vožnje. Tam jaz, Cena, ne igram nobene vloge, plača pač družba...

Pa še na zadnje vprašanje čakate odgovor. Na katerih predmetih, ali kakor se po izobraženo reče artiklih, se mislim ustaliti? Ja, težko je reči. Kakor mi pač kaže in me je volja. Hudih ovir, navzlic godrnjanju, tako nimam. Družbena kontrola je pičla, potrošniški sveti večina spijo. Ljudje se res usajajo, resno pa presneto malo ukrenejo in letina mi gre lepo v klasje. No, pa brez zamere — veste mudi se mi. Gotovo me kje čakajo, da bom poskočila. Torej adijo in — hopsa, hopsa!«

»Prav, gospa Cena. Sedaj se nam res smejete, ampak veste: kdor se zadnji smeje... Saj ste že slišali ta pregovor. Tudi potrošniki se tolažimo z njim.«

Toda Cena je medtem že odhitela in res se bojim, da zadnjega stavka ni več slišala... -a.a.

Obsojen je bil na 99 let ječe — Ali naj nečloveškega morilca po 33 letih izpuste na svobodo?

Milijonar morilec

V ameriškem tisku se je razvila zelo živahna razprava o tem, ali se je 52-letni Nathan Leopold, ki sedi že 33 let v zaporu, dovolj spokoril in bi ga bilo treba izpustiti ali ne. Številni književniki in umetniki, pa tudi juristi in novinarji se zavzemajo za njegovo izpustitev, na drugi strani pa nič manj znane osebnosti energično nasprotujejo Leopoldovi pomilostitvi.

Milijonarjev sin Nathan Leopold je zagrešil leta 1924 s svojim prijateljem Richardom Loebom strahoten zločin, ki je tedaj razburil vso Ameriko, posebno zato, ker je bil to prvi iz dolge verige zločinov mladoletnikov, ki se ni končala do danes. Leopold in Loeb sta tedaj ubila 14-letnega Patricka Merla »kar tako, za kratek čas«, kot sta pozneje sama izjavila. Hotela sta spoznati, kako se počuti morilec, ko umori svojo žrtev.

Sedem dni in sedem noči je policija tedaj iskala izginulega Patricka Merla. Tedaj pa je prejel njegov oče pismo, v katerem so neznanci zahtevali 17.000 dolarjev odkupnine. To je zelo malo za oba morilca, ki sta bila oba sinova milijonarjev, toda zelo mnogo za nesrečnega očeta. Toda obupani oče je plačal. Oba zločinca sta denar vzela, dečka pa nista mogla vrniti, ker ni več živel.

Iskanje izginulega dečka se je nadaljevalo. V njem so sodelovali številni ljudje iz sosešč̌ine. Posebno vneto sta pomagala iskati Leopold in Loeb. Tedaj se je zgodilo nekaj čudnega: eden od policijskih psov je vztrajno silil v park, ki je obdajal vilo Leopoldovega očeta. Policaj je vlekel psa nazaj. Kaj naj bi imela milijonar Leopold in njegova družina opraviti z ugrabitvijo? Toda pes se je iztrgal in silil nazaj v park. Pričel je lajati in cviliti. »Tako se obnaša pes le, kadar voha mrtveca«, je dejal neki policaj. Policija je pričela iskati po parku in res odkrila na ozemlju Leopoldove vile v Chicagu strahotno iznakaženo truplo nesrečnega štirinajstletnega Patricka, potisnjeneno v neko betonsko cev. V sobi študenta Nathana Leopolda je policija odkrila zapiske obeh morilcev o tem, kako sta izvršila svoj zločin. Iz zapiskov je razvidno, da sta se imela oba fanta, ki sta bila odličnjaka in nadpovprečno nadarjena, za dovolj pametna, da izvedeta »popoln umor«, kar naj bi bil dokaz, da zakoni, ki veljajo za navadno ljudi, za »genialne« ne veljajo.

Oba milijonarska sinova sta prišla pred sodišče. Sodišče je upoštevalo njuno mladost in ju ni obsodilo na smrt, temveč vsakega na 99 let zopora s pripombo, da bo po tretjini prestane kazni sodišče sodbo ponovno pregledalo in odločilo, ali naj ostaneta v zaporu ali ne. Tak je običaj pri skoraj vseh ameriških sodiščih. V obrazložitvi sodbe je rečeno med drugim: »Iz dokaznega gradiva je razvidno, da sta krivca dečka umorila, da bi lahko njegovo umiranje opazovala do vseh podrobnosti in strahotno skrbno znanstveno registrirala«.

V državni kaznilnici v Illinoisu sta oba mlada kaznjenca nadaljevala s študijem. Nathan Leopold je organiziral za kaznjence tečaje iz tujih jezikov, matematike in zgodovine ter pripomogel kaznjencem, da so opravili diplomski izpit. »Zapor je idealen kraj za študij«, je dejal Leopold, »tu ima človek končno toliko časa, kolikor ga potrebuje za učenje«. Medtem je napisal tudi knjigo o zločinu, ki ga je skupno z Richardom Loebnom zagrešil. Ameriški pisatelji so napisali pozneje o obeh morilcih še tri romane in eno dramo. Leta 1936 pa je prišlo med kaznjenci-homoseksualci v zaporu do krvavih obračunavanj, pri katerih je nekdo Loebna zabodel.

Nathan Leopold, ki ima danes 52 let, je prebil v zaporu 33 let. Vodstvo kaznilnice mu priznava, da je bilo njegovo obnašanje vedno vzorno, da se je stavil na razpolago za preizkušnjo novih zdravil in da je napisal več poljudnoznanstvenih knjig. V zadnjih 3 letih je trikrat zaprosil za pogojno izpustitev, toda prošnje mu je vlada vsakokrat odbila, čeprav bi se vrnil v okrilje svoje bogate rodbine. Pri njem torej ni nevarnosti, da bi se kot nekateri drugi izpuščeni kaznjenci potikal brez sredstev okoli ter ponovno zapadel v zločin. Nathan Leopold upa, da bo v kratkem vendarle pomiloščen. Neka bolnišnica v Puerto Ricu je izrazila svojo pripravljenost, da bi ga sprejela v službo kot pomožnega zdravnika. Toda spor: »pomilostitev ali ne?« se nadaljuje v ameriški javnosti z nezmanjšano srditostjo. Nasprotniki pomilostitve pravijo, da človek, ki je kot mladenič na tako strahoten način eksperimentiral s smrtjo, ne sme dobiti službe zdravnika in oskrbnika bolnih in pomoči potrebih ljudi.

(»7 DNI«)